

GHENDTSCHÉ TYDINGHEN

Tweemaandelijks Kultureel Tijdschrift van de Heemkundige en
Historische Kring Gent V.Z.W.

10de Jaargang nr. 5

15 sept. 1981

Ere-voorzitter : J. Tytgat, ere-notaris

Voorzitter : G. Hebbelynck

Onder-Voorzitter : H. Collumbien

Secretaris : R. Van Geluwe

Penningmeester : A. Verbeke

Ruildienst : Van Geluwe-Eggermont A., Maïsstraat 235, Gent

Secretariaat : Maïsstraat 235

Postrekening : 000-105.04.73-60 - Heemkundige en Historische
Kring Gent, Koggestraat 14, Gent

Lidgeld : 250 fr. per jaar.

INHOUD

Belangrijke mededeling	216
Gent in 1877	217
Inventaire archéologique	237
Over Sint-Macarius, de populairste aller Gentse heiligen	242
Vraag en antwoord	262
Historische onderwijscollectie	262
De Braempoot en de watermolen	263
Lodewijk Lievevrouw	264

Bibliotheek en wekelijkse bijeenkomsten : in het Documentatie-
centrum voor Streekgeschiedenis, Convent Engelbertus, Groot Be-
gijnhof, huis nr. 46, Sint-Amandsberg : elke zondag van 10 tot 12
uur (uitgenomen op feestdagen). Gesloten in juli en augustus.

Verantwoordelijke uitgever : G. Hebbelynck, Voorhoutkaai 40, Gent
Elke auteur is alleen verantwoordelijk voor zijn bijdrage.

Uitgegeven met de steun van het stadsbestuur van Gent en van het
Provinciebestuur van Oost-Vlaanderen.

BELANGRIJKE MEDEDELING

De Beheerraad van de Heemkundige en Historische Kring "GENT" belastte mij met een weinig aangename taak. Ik moet nl. het lezersvolk van G.T. meedelen dat MICHEL STEELS zich als redactiesecretaris en meteen als redacteur van het blad wegens gezondheidsredenen teruggetrokken heeft.

Groot zal de leemte zijn welke die ongelukkige gang van zaken voor de G.T. komt teweeg te brengen. Dat zal eenieder voorzeker begrijpen. En betreuren. Inderdaad heeft onze vriend sedert de dag (zie maartnummer 1972) dat hij zich inzette om van G.T. een leefbaar en leeswaardig tijdschrift te maken, moeite noch tijd noch kosten gespaard om dat doel te bereiken. Hij schudde dan ook korte notities en langere artikels als het ware uit zijn mouw. Evenwel bestaat zijn voornaamste verdienste in het voortzetten van het onvoltooid gebleven werk van de twee doorgewinterde Gentse geschiedschrijvers Pr. Claeys en D. Destanberg. Had P.C. met name in 1902 de kronieken van Gent (1792-1830) opgesteld in zijn "Mémorial de la Ville de Gand", D.D. zette in 1903 Claeys' werk voort door de kroniek van de jaren 1830-1840 te publiceren. In 1910 ten slotte behandelde dezelfde auteur de tijdspanne 1780-1792 in zijn "Gedenkboeken der Stad Gent, Gent onder Jozef II."

In het septembernummer van 1974 raapte Steels de draad op die D. D. in 1910 laten vallen had. In dit nummer en in het volgende bracht hij ons de kronieken van de jaren '41 en '42 terwijl hij vanaf het maartnummer 1975 de volgende jaren met zijn ontleedmes te lijf ging. In onderhavig nummer behandelde hij het jaar 1877. In het novembernummer zal nog het jaar 1878 aan de beurt komen.

Ik hoef er niet eens aan te herinneren dat Michels werk van meet af aan een unaniem lovende pers gekend heeft. Het is te hopen — ik ben ervan overtuigd dat Steels dezelfde hoop koestert — dat iemand zal opstaan om op zijn beurt voor de noodzakelijke aflossing te zorgen.

Let wel op : meteen zal de lezer voortaan nog andere namen op de bladzijden van G. T. missen. Noch van M. van Gent, noch van M. van Bergen, noch van M. Lievens zal hij nog proza te verorberen krijgen. Dit voor de eenvoudige reden dat Maar kom !

Moge onze vriend welhaast hersteld zijn zodat hij zijn zorgkind opnieuw kan vertederen.

M. V. W.

GENT IN 1877

3 januari : Het maken van een gedenksteen voor het graf van Napoleon Destanberg wordt toevertrouwd aan Isidoor Dubrucq. Uit onder-richtingen van het Ministerie van Oorlog blijkt, dat het cachot voor onderofficieren wordt afgeschaft, alsmede de gevangenis op water en brood, de tijdelijke afstraffing en de beroving van het dragen van wa-pens.

Verkocht huis Sint-Pietersnieuwstraat 122 : huurprijs 575 fr. per jaar, groot 205 m2 voor 13.100 fr.

8 januari : Het oud bekend huis Napoleon Rinskopf, Spiegelstraat 17 Gent. Alle slag van schoensmeer, blink, vernis, was, schrijfkinkt, zeep. Aan zeer voordelige prijzen.

10 januari : In de Troonzaal van het stadhuis wordt door het Kunstgenootschap een tentoonstelling ingericht van schilderijen en beeldhouwwerken.

28 januari : Worden gevraagd : mannen om te dienen als remplaçant (gezegd vrijwilliger met premie) in het Belgisch leger. Prijs 1600 fr. en verzekerde betaling door het gouvernement. Bij J.B. van Hamme, Botermarkt, 20, Gent. Ook een zekere De Muynck, Nederkouter, 45, Gent houdt een aanwervingskantoor.

29 januari : In de gotische zaal van het stadhuis houdt de liberale vereniging een vergadering onder het voorzitterschap van Metdepenningen.

4 februari : Gisteren heeft de burgerlijke begrafenis plaats gehad van de kunstenaar De Vigne-Quyo op het kerkhof van Sint-Amandsberg. De burgemeester van Sint-Amandsberg verzette er zich tegen, dat de heer Willequet, leraar aan de Nijverheidsschool, een rede uitsprak. De teksten van de toespraken van Willequet en schepen Wagener, die niet mochten gehouden worden van burgemeester Breackman, verschenen in La Flandre Libérale. Er komt een protest van de Vlaamsch Liberale Vereniging tegen de houding van de burgemeester; Bara interpelleerde de minister in de Kamer over dit incident.

Pieter De Vigne werd geboren te Gent op 29 juli 1812. Na zijn studies aan de Gentse academie, verbleef hij vier jaar in Italië. In 1850 werd hij leraar aan de academie. Zijn voornaamste werk is natuurlijk het standbeeld van Jacob van Artevelde. Andere werken van P. De Vigne zijn het bas-reliëf op de gevel van de ruiterschool, alsook de borstbeelden van burgemeester Van Crombrughe, Willems, prof. Kluyskens, Ledeganck en prof. Moke.

4 februari : Er trekt een betoging, ingericht door de Internationale, tegen de loting door de stad.

5 februari : We lezen in de Gazette van Gent : "Zal de politie dit jaar geen maatregelen treffen om te beletten, dat er gedurende de karnavaldagen zoals de vorige jaren onzedelijke, ja oprecht schandalige liedjes langs de straten worden gezongen ?"

7 februari : We zijn in de dagen van de loting en we horen langs de straten niet anders zingen dan "A bas Malou; il faut le pendre la corde au cou". De Gazette van Gent is van oordeel, dat niets een openbare en aanhoudende belediging van personen wettigt. Malou was van 1871 tot 1878 minister van financiën in het ministerie de Theux-Malou.

Nieuwjaarsgroet der hereenigde Weversmaatschappijen voor 1877

11 februari : Te Gent overleed kanunnik J.J. De Smet. Hij werd geboren te Gent in 1794. Na zijn studies aan het seminarie, was hij achtereenvolgens leraar aan het Sint-Barbara-college te Gent, daarna leraar aan het college te Aalst en van 1830 tot 1845 leraar aan het seminarie te Gent. Hij was lid van het Nationaal Congres. Rond 1820 schreef J.J. De Smet een Geschiedenis van België; de overheid verbood dit boek in de scholen te gebruiken, omdat de figuur van Willem De Zwijger er niet vriendelijk werd in voorgesteld. Na 1830 werd dit geschiedenisboek nog enkele malen herdrukt.

12 februari : Zondagavond werd in de opera La Muette de Portici opgevoerd. Het lied "Amour sacré de la Patrie" werd gebiseerd. Er werd geroepen "Vive le roi ! A bas Malou". Het orkest speelde de Brabançonne. Na de vertoning zong de Koormaatschappij in geuzenkostuum van de Pacificatiestoet van vorig jaar het Wilhelmus en het Lied van de Tiende Penning. Beide zangen werden langdurig toegejuicht. Het orkest speelde nog twee maal de Brabançonne. Op het paradijs zong het publiek "Van 't Ongedierte".

We lezen in de vastenbrief van bisschop Bracq : "Men spreekt van communisme, van radicalisme, van nihilisme. Door deze vreemde benamingen duidt men enkel aan de verscheidene gronden der verwoesten-

de leeringen, waarbij voorgedragen wordt dat de menschen moeten gelijk zijn, dat de goederen moeten verdeeld zijn. De bisschop behandelt verder de wederzijdse plichten van de meesters (goedhartigheid, rechtvaardigheid, billijkheid) en van de onderdanen (gehoorzaamheid, eerbied, getrouwheid).

15 februari : Gisterennamiddag droegen op de toer van carnaval vier mannen als krijsers (= lijkbidder) verkleed een lijkbaar, waarop een overgrote kist lag met het woord "projet" er op. Daarachter gingen zes mannen in rouwgewaad. Aan het hoofd van de optocht werd een bord gedragen, waarop men las "Enterrement d'un projet qui fait mal, où ?" Bedoeld wordt het wetsvoorstel Malou in verband met de kieshervorming, wetsvoorstel, dat door de Gentse liberale associatie scherp werd afgewezen.

19 februari : In de gemeenteraad wordt verslag uitgebracht over de Pacificatiefeesten. De uitgaven beliepen 122.000 fr.; de openbare inschrijving bracht 12.808 fr. op. De verkoop van de kledij en wapens bracht ongeveer 20.000 fr. op.

Groverman vraagt politiecommissariaten te bouwen; thans zijn deze nog gevestigd in de privé-woningen van de commissarissen, die er voor een vergoeding ontvangen. Heremans vraagt een museum voor oudheden in te richten.

25 februari : In het Van Crombrugghe-genootschap heeft een banket plaats met 220 deelnemers bij het aftreden van voorzitter Rolin-Jacquemijns. Hij wordt opgevolgd door Jules De Vigne. De doeleinden van het genootschap zijn : volksgezindheid, vlaamsgezindheid, vrijzinnigheid.

In Le Bien Public van 25.2.1877 lezen we het programma van de socialisten zoals het te Gent werd opgesteld :

1. Algemeen stemrecht
2. Vertegenwoordiging van de bevolking in Kamers van Arbeid
3. Afschaffing van de loting
4. Verbannen van elke geest van nationalisme door monetaire accorden en handelsverdragen
5. Scheiding van Kerk en Staat
6. Verplicht onderwijs
7. Kosteloze rechtspraak
8. Gezondheidszorgen als openbare dienst.

Als onmiddellijke eisen werden gesteld :

1. Volledige uitbreiding van de politieke rechten
2. Volledige vrijheid van vereniging

3. Verbod kinder- en vrouwenarbeid in tegenstrijd met de gezondheid en de moraal
4. Bescherming van de gezondheid van de arbeiders. Gezondheidscontrole op de woningen, controle van de arbeidsvoorwaarden in de mijnen en fabrieken
5. Arbeidsreglement in de gevangenissen
6. Verplicht onderwijs
7. Algemeen stemrecht
8. Afschaffing art. 1781 van het burgerlijk wetboek.

3 maart : Verschenen bij de boekhandel Hoste : Volledig Keukenboek voor Vastendagen door Nuyens, bevattende 345 recepten.

7 maart : De Paardenmarkt van halfvasten, gehouden aan het Spanjaardkasteel, was zeer belangrijk. Er waren 1275 paarden, 240 veulens, 50 ezels, 299 rijtuigen en wagens. Prachtige labeurpaarden werden verkocht voor 1400 fr. tot 1800 fr.

Op vrijdag 8 maart : eerste opvoering van Carmen, ten voordele van H. Waelput, orkestmeester.

14 maart : Beeldhouwer Wante voleindigt de bas-reliëfs op de ingangspoort van het gemeentekerkhof. De bas-reliëfs langs de binnenzijde zijn het werk van Antoon Van Eenaeme.

Beeldhouwer Rafaël De Smuel heeft het borstbeeld gemaakt van de toondichter Isidoor De Vos voor zijn grafmonument.

22 maart : Te bekomen tegen 31 fr. per duizend kg. kolen, kleine tout-venant bij Arthur Strijbos, Sint-Jacobsnieuwstraat 27.

Burgerwacht : bijzonder huis van al de artikels voor de burgerwacht bij Fr. Lammens-De Bruyn, 58 Veldstraat rechtover de Bazar Parisien. Prijs boter : 3,82 fr. tot 4,00 fr. per kg. Op de markt wordt ook een soort magarinevet verkocht, onder de benaming Hollandse boter en bestaande uit vet van ossen en schapen, tegen 2 tot 3 fr. per kg. Volgens het Fondsenblad wordt dit product in de steden tamelijk veel verkocht.

1 april : Volgens het Fondsenblad wordt door de Internationale te Gent een congres ingericht. De deelnemers werden afgehaald aan de beide stations en in stoet trok men naar de zaal Parnassus op de Houtlei. Wat was dit congres ? Enkele maanden geleden werd te Brussel een eerste poging gedaan om een federatie van werkliedenverenigingen op te richten. Men struikelde echter bij het bepalen van het programma. De Gentenaars en Antwerpenaren stelden het programma voor van de Duitse Socialistische Partij zoals het werd vastgesteld op het congres van Gotha in 1875. De Brusselaars waren het hier grotendeels mee eens, maar de afgevaardigden van Verviers, het Centrum en Charleroi voelden

weinig voor politieke agitatie en voor het vooropstellen van het algemeen stemrecht. Een tweede congres werd nu ingericht te Gent. Drie vraagstukken stonden op de dagorde : welke zal de benaming zijn van de op te richten vereniging, wie kan lid worden en moet men de politieke rechten voor de arbeiders betrachten. De titel "Union ouvrière socialiste belge" werd aangenomen. De tweede dag werd een openbare meeting ingericht, waarop het algemeen stemrecht en een wetgeving tot regeling van de vrouwen- en kinderarbeid werd geëist. Het programma en de statuten van de nieuwe partij zouden behandeld worden op een volgend congres te Brussel; Van Beveren, Anseele en Bertrand werden belast met dit op te stellen (1).

5 april : Voor de correctionele rechtbank te Gent werden in 1876 168 zaken in het Nederlands en 38 zaken in het Frans gepleit.

8 april : De nieuwe kerk van O.L.V. van Lourdes te Slotendries wordt ingehuldigd. De zegening wordt gegeven door pater Janssens, provinciaal der Jezuieten in België.

10 april : De gemeenteraad besluit het kerkhof buiten de Dampoort te sluiten op 1 mei 1877. De gemeenteraad keurt ook de verhoging van het tramtarief goed van 10 naar 15 centimes.

In een herderlijke brief van bisschop Bracq wordt er aan herinnerd, dat het nieuw kerkhof niet gewijd is en dat de overledenen, die daar ter aarde worden gesteld, beroofd zijn van de gebeden, welke de H. Kerk stort over de kerkhoven en over al degenen, die daar rusten.

3 mei : Driehonderd katholieken van ons land zullen deelnemen aan de bedevaart naar Rome. Graaf d'Alcantara, voorzitter van het werk de Sint-Pieterspenning, is belast om in naam van de katholieken van het bisdom Gent aan Paus Pius IX te overhandigen : een adres van verkleefdheid der katholieken van het bisdom Gent met 58.000 handtekeningen, een boekdeel met de jaarlijkse verslagen van het werk de Sint-Pieterspenning sedert de stichting, een gift van 100.000 fr. opbrengst van de laatste inschrijving van de katholieke dagbladen van Vlaanderen.

5 mei : Gisteren predikte de eerwaarde pater Van Mullem in de kerk van het Sint-Barbara-college over de goddeloze strekking van de Internationale. De kerk was gelijk elke avond der meimaand propvol : een aanzienlijk getal gelovigen naast een soort volk dat niet gewoon was nog naar de kerk te gaan, namelijk leden van de Internationale, die de preek kwamen storen. Pas na verloop van enkele minuten kon de predikant verder spreken. (Het Fondsenblad)

STAD GENT

KERKHOVEN

Het College van Burgemeester en Schepenen,

Gezien de beraadslaging des gemeenteraads van 10 april 1877, besluitende dat het kerkhof buiten de Dampoort op 1 mei opvolgende zal gesloten worden;

BESLUIT :

Gezede beraadslaging zal hierna gedrukt en op de gewoontelijke plaatsen en wijze algekondigd en aangeplakt worden.

Gedaan ten Stadhuisse, den 11 April 1877.

A. WAGENER.

De Gemeente Secretaris,

A. J. DE VYLDER.

De Gemeenteraad,

Op het voorstel van het Schepenen College en van het advies der Commissie van het Betwistbare;

Gezien het decreet van 23 prairial jaar XII, over de kerkhoven;

Herzien zijne beraadslaging van 2 December 1872, betreffende de kerkhoven van het voorgeborchte der Brugsche poort.

BESLUIT :

Het kerkhof gezegd van buiten de Dampoort zal, te rekenen van den 1 mei 1877, gesloten worden, en geene andere bestemming bekomen tot dat er anders over beschikt wordt.

Gedaan in zitting van 10 April 1877.

De Schepene-Voorzitter,

A. WAGENER.

De Gemeente Secretaris,

A. J. DE VYLDER.

Le Collège des Bourgmestre et Echevins,

Vu la résolution du Conseil Communal, en date du 10 avril 1877, décrétant la fermeture du cimetière du faubourg d'Anvers, à partir du 1 mai suivant;

ARRETE :

La dite résolution sera imprimée ci-après, publiée et affichée aux lieux et de la manière accoutumés.

Fait à l'Hôtel de Ville, le 11 avril 1877.

A. WAGENER.

Le Secrétaire communal,

A. J. DE VYLDER.

Le Conseil Communal de Gand,

Sur la proposition du Collège échevinal et de l'avis de la Commission du Contentieux;

Vu le décret du 23 prairial an XII sur les sépultures;

Revu sa délibération du 2 décembre 1872, relative aux cimetières du faubourg de Bruges;

DECIDE :

Le cimetière du dit faubourg d'Anvers sera fermé le 1 mai 1877 et ne recevra aucune autre destination jusqu'à ce qu'il en soit autrement ordonné.

Fait en séance du 10 avril 1877.

L'Echevin-Président,

A. WAGENER.

Le Secrétaire Communal,

A. J. DE VYLDER.

20 mei : Te Gent verschijnt een nieuw weekblad : Paters en Nonnen. We kennen de uitgever niet, maar durven vermoeden dat Baard Vermeulen er achter zit. In elk geval wordt het gedrukt bij K. De Rycke op de Reep, die in 1874 ook Kokedie drukte, een weekblad dat na drie nummers verdween.

Het hoofdartikel van het eerste nummer begint volgender wijze :
“Geen programma, maar de belofte en de verzekering dat we ons best zullen doen om iedereen content te stellen. Wij hopen dat ons blad in alle katholieke congregatiën, patronagiën en kapellen, op alle preekstoelen en vooral in 't “Slonsenblad” en den “Chien public” zal gerecommandeerd worden.

Het zal vooral aan te bevelen zijn bij die lafhartige liberalen die hunne kinderen naar de papenscholen zenden, bij die wijven die dag in, dag uit in den biechtstoel zitten in plaats van de kousen van hunne mans of hunne gescheurde broeken te lappen, enz.”

Alzo weten we voldoende om het blaadje te zien als een heftig anti-klerikaal liberaal blad. Het zal verschijnen tot in 1879 en was vermoedelijk een voorbereiding tot de kiesstrijd van 1878.

Op 1 april was een poging gedaan om een maandblad van een ander genre op te richten : de Revue de la Mode uitgegeven door de eigenaar Ad. Ledant, Grands Magasins A la Belle Jardinière, Koornmarkt 3 Gent.

21 mei : Op het gemeentekerkhof wordt het grafmonument van Napoleon Destanberg onthuld.

23 mei : De vijftigste verjaring van de bisschoppelijke wijding van Paus Pius IX wordt in de kloosters en in de katholieke kringen gevierd. Door de maatschappij Sint-Vincentius wordt een brooduitdeling gehouden.

24 mei : Sedert zijn oprichting op 24 december 1855 heeft de maatschappij Zonder Naam niet zonder Hart 237.933,98 fr. uitgegeven voor liefdadige werken.

28 mei : De schepenen Wagener en Levison hebben hun ontslag ingediend. De Heren Waelbroeck en Colson volgen hen op.

Sedert gisteren rijden op de verschillende tramlijnen open rijtuigen, die zeer sierlijk, gemakkelijk en in de zomer zeer fris zijn. Dit is een nieuwigheid. Sommige lezers zullen zich nog dergelijke rijtuigen herinneren, alhoewel het in 1877 nog paardetrans waren.

3 juni : Op het gemeentekerkhof wordt het gedenkteken van kunstschilder August Corkole onthuld. Het is een werk van L. Van Biesbroeck en het medaillon is van L. De Maere.

7 juni : Aan de Walpoortbrug is een steur gevangen van 2,50 m. lang en een gewicht van 80 kg.

12 juni : In 1874 werd de Ottogracht opgevuld tot aan de Karnemelkbrug, maar van hier tot aan de Schelde niet. Het is juist het ongezondeste deel. Tijdens de grote hitte wordt de wijk van het Steendam en de Houtbriel door de reuk verpest.

1 juli : Paul De Vigne is belast met het vervaardigen van een monument voor Louis Van Houtte.

10 juli : In het Staatsblad verschijnt de wet op het kiesgeheim en op het kiesbedrog. Door deze wet worden gedrukte kiesformulieren ingevoerd en worden de kiesverrichtingen geregeld zoals ze thans nog ongeveer gebeuren.

Om te mogen kiezen voor het parlement moest men dus een kiescijns van 42,32 fr. betalen. Deze kiescijns werd gevormd door het totaal van de verschillende betaalde belastingen, waaronder ook het patentrecht. Minder is gekend, dat volgens de wet van 21 mei 1819, wet die nog in voege is in 1877, er ook een patentrecht betaald wordt door een groep personen zoals fabriekdirecteurs, toezichters, boekhouders, klerken, magazijniers, jachtopzieners, opzichters goederen. Deze patent was in verhouding tot het jaarloon.

Jaarwedde	Patent	Jaarwedde	Patent
636 fr.	2,04 fr.	tot 1908 fr.	15,60 fr.
tot 848 fr.	3,31 fr.	tot 2544 fr.	24,00 fr.
tot 1060 fr.	6,36 fr.	tot 3392 fr.	32,40 fr.
tot 1484 fr.	10,80 fr.	tot 4240 fr.	43,20 fr.

Deze patent werd betaald op een verklaring van de belanghebbende. Indien men dus een kleiner inkomen verklaarde, kon men ontsnappen aan het patentrecht, maar ook was het mogelijk een hoger inkomen te verklaren, waardoor men wel te veel patent moest betalen, maar alzo de kiescijns kon bereiken. Dit patentrecht kon dan gebeurlijk door de patroon betaald worden in ruil voor een stem voor de partij van de patroon. Opmerkelijk is ook, dat onderwijzers, leraars, hooglerars geen patent betaalden en dus moeilijker de kiescijns konden bereiken.

2 juli : Sedert enkele dagen oefent elke morgen een tandentrekster mevrouw Enault haar kunst in het openbaar op de Vrijdagmarkt uit. Ze houdt zich op in een prachtig rijtuig met drie paarden bespannen. Boven op het rijtuig langs achter zitten zeven muzikanten rijk uitgedost, die op koperen blaasinstrumenten muziekstukken uitvoeren. Mevrouw Enault trekt de tanden van alle onbemiddelde lieden, jong

en oud, kosteloos en aan arme mensen geeft ze geld toe. Ze verricht haar kunst met een vlugheid, een behendigheid, die aan het ongelooflijke grenst. Iedere dag verlost ze honderden van hun zieke tanden en pijnen. De nieuwsgierige menigte is overgroot. Mevr. Enault spreekt Frans en gebruikt een vertaler. Ze verkoopt ook flesjes voor het genezen van kwetsuren en tandpijn, die veel aftrok kennen. Dat mevr. Enault de onbemiddelde lieden zo onbaatzuchtig helpt, wordt zeer op prijs gesteld. Reeds herhaalde malen werden haar bloemtuilen aangeboden. De opbrengst van wat ze zondag heeft verkocht, heeft ze geschonken aan de armen van de stad. Maandag reed ze naar het stadhuis, alwaar ze de opbrengst —502,95 fr.— overhandigde voor het armbestuur.

6 juli : Te Gent overleed Charles-François Walbroeck, hoogleraar en schepen van onderwijs. Walbroeck werd geboren te Gent op 1.2.1824. Hij studeerde bij Moke en bij Huet en behaalde het diploma van doctor in de rechten. Hij werkte mede aan de dagbladen *Le Messenger de Gand*, *L'Echo des Flandres*, *Journal de Gand* en *La Flandre Libérale*. In 1863 werd hij hoogleraar; zijn voornaamste werk is "Cours de droit industriel". Op de begrafenis werden toespraken gehouden door de burgemeester, door Albert Callier voor de universiteit, door Bruyneel in naam van de loge *Le Septentrion*, door Heynderockx in naam van de studenten en door Van Renterghem voor het *Van Crombrughegenootschap*.

7 juli : *La Flandre Libérale* bespreekt twee werkjes gepubliceerd door graaf Joseph de Hemptinne. De titels luiden "Questionnaire politique N.1. La Thèse, l'Hypothèse et l'Antithèse" en "Questionnaire politique N. 2 Le Libéralisme". Beide werkjes zijn een reeks vragen en antwoorden. Het eerste werk telt 27 vragen. Ter illustratie enkele antwoorden van J. de Hemptine.

Vraag 6 : Heeft de maatschappij de plicht kristelijk te zijn ?

Oui, elle a aussi le devoir d'être chrétienne, comme elle a aussi la puissance de ne pas vouloir l'être.

Vraag 8 : Hoe zal een maatschappij die zondigt, gestraft worden ?

Elle sera punie dans ce monde, parce que son existence finit dans le temps : elle sera éprouvée par la famine, la guerre, la peste, le pétrole et autres calamités bien connues de l'espèce humaine.

Vraag 18 : Zijn de moderne vrijheden in overeenstemming met de goddelijke regel, t.t.z. met de thesis, of geïnspireerd door de duivel ?

Elles sont évidemment l'application de l'antithèse, puisque, par

Eerste jaar.

20 Mei 1877.

Nummer 1.

PATERS EN NONNEN

10 centimen
per nummer.

Van 't ongediert der Papen, verlost ons Vaderland.

10 centimen
per nummer.

ER ZULLEN GEMIDDELD DRIE NUMMERS PER MAAND VERSCHIJNEN.

ces libertés, on ne se borne pas à laisser impunies certaines infractions aux lois de Dieu, mais on garantit et protège la liberté du mal, laquelle mène à la corruption des mœurs et de l'esprit, et propage la peste de l'indifférentisme.

In dit werk richt de Hemptinne zich in de eerste plaats tegen het liberaal "cette pernicieuse erreur". Een van de laatste vragen luidt : "Wat moeten de bestuurden doen, indien de wet onverschillig is, zoals in België, en vergissing en waarheid op dezelfde voet plaatst ?".

Het antwoord is :

Ils doivent gémir de vivre sous un régime si opposé à la règle de Dieu et faire tout ce qu'ils peuvent pour en amener le changement. A cet effet, ils feront usage de la liberté pour le bien — que la loi leur laisse, — pour redresser les idées, exposer les vrais principes, et faire comprendre combien Dieu a ces libertés générales en horreur.

In de tweede brochure behandelt J. de Hemptinne het liberalisme. We laten de auteur aan het woord. "De liberalen erkennen niet de goddelijke oorsprong van de macht, enige bron van moraliteit en recht, onbegrensde macht en bevrijd van elke hogere wet. Het liberalisme is de loochening van de bovennatuurlijke orde toegepast in de politiek : uitsluiting van elke godsdienstige invloed op de sociale betrekkingen, volledige emancipatie van de sociale macht van de goddelijke openbaring. Het is wat men noemt "de vrije staat". De verklaring van de rechten van de mens erkent aan elke mens de vrijheid van alles te geloven, welkdanige godsdienst te praktiker, zijn opvattingen over alles mede te delen, zonder elke rem dan de burgerlijke wet. De vrijheden uit de verklaring van de rechten van de mens heten : gewetensvrijheid, vrijheid van godsdienst, van onderwijs en persvrijheid. Deze vrijheden zijn geen natuurlijke rechten, gezien de mens de plicht heeft, naar de goddelijke wet, enkel de ware godsdienst te belijden, slechts te geloven wat waar is, zijn gedachten uit te drukken indien ze eerlijk zijn. De burgerlijke wet kan niet in tegenspraak zijn met de goddelijke wet. De verklaring van de rechten van de mens werd veroordeeld door paus Pius VI. De praktische besluiten van de liberale dogma zijn, dat de godsdienstvrijheid, de persvrijheid en de vrijheid van onderwijs moeten gewaarborgd worden door de grondwet in elk land. Geleidelijk zal de wet ontaarden.

Finalem, on en arrivera à un libéralisme plus logique : l'absence de tout frein, même de la part des hommes, l'anarchie complète, l'état sauvage, l'image de l'enfer. Et voilà le terme où doit aboutir la civilisation moderne, si la Providence n'intervient pas !

De moderne vrijheden zijn slecht in hun wezen net zoals hun principe.

De bevestiging van de vrijheid van het kwaad, dat men voorstelt als burgerlijke tolerantie, moet als wettelijk atheïsme worden geschandvlekt. De grondwetten, die de moderne vrijheden erkennen, zijn slecht en tegengesteld aan de wet van God. Daarna onderscheidt de Hemptinne twee vormen van liberalisme : het volledig liberalisme en het onvolledig liberalisme. Enkele voorbeelden van dit laatste : zonder God te loochenen erkennen dat de staat onafhankelijk is van God, erkennen dat de staat afhankelijk is van God, maar loochenen, dat hij afhankelijk is van de Kerk, de autoriteit van God en de Kerk erkennen, maar de autoriteit van de Paus op politiek terrein loochenen. Het laatste deel behandelt het probleem van de katholiek-liberalen. Ze doen kwaad, omdat ze de terugkeer tot de thesis onmogelijk maken.

Lorsque les catholiques-libéraux sont au pouvoir, on change de ton. Il faut, dit-on alors, agir avec prudence, avec charité; il faut attendre le moment opportun; il ne faut pas faire de la réaction, etc., etc. Cependant, le mal fait son oeuvre, la foi's affaiblit, les moeurs se corrompent : conséquences naturelles de la pratique libérale.

Hier veroordeelt de Hemptinne de katholieke regering de Theux-Malou.

De beoordeling van La Flandre Libérale : "Il est impossible d'exprimer plus crûment que M. de Hemptinne les doctrines de l'ultramontanisme et de la théocratie".

Het onderwerp is actueel. Het wordt ook behandeld in twee brochures door kardinaal Dechamps : "Les Catholiques-Libéraux" en "Le Libéralisme". De kardinaal stelt voorop, dat de rede de dogma's van de openbaring moet erkennen, wil de rede niet in strijd zijn met zichzelf. "Aussi le rationalisme résiste-t-il à la raison quand il méconnaît la révélation divine". Het liberalisme is dus niet de school van de waarheid, noch van de vrijheid. Dechamps komt tot de volgende besluiten : "Quand un pays tout entier se trouve en possession de la vérité, c'est-à-dire qu'il est catholique, les lois doivent être catholiques et aider à défendre la vérité contre l'erreur. Dans un pays mixte où la vérité catholique est la religion dominante elle doit être favorisée; les cultes faux peuvent être tolérés, s'ils demeurent inoffensifs". Vraag is wie zal over dat "inoffensif" oordelen.

18 juli : Nog mevrouw Enault. Bij de terugkeer naar haar hotel heeft het volk de paarden uitgespannen en zelf haar rijtuig voorgetrokken. Een zweep met zilveren beslag werd haar geschonken. 's Avonds werd haar een serenade gebracht door de maatschappij Sint-Cecilia.

Zaterdag heeft mevr. Enault op het Sint-Pietersplein gewerkt en aldaar talrijke soldaten tanden getrokken. Voor de derde maal heeft ze haar opbrengst geschonken voor de armen, thans was het bedrag 331 fr. Op 30 juli verliet mevr. Enault onze stad tot groot spijt van de herbergiers van de Vrijdagmarkt.

21 juli : Heden overleed schepen Waelbroeck. Hij was hoogleraar.

1 augustus : Volkskeuken Kortrijksepoortstraat.

Soep 1/2 liter 10 cent.

Brood met boter en kaas 20 cent.

Brood met hesp 45 cent.

Beafstuk met aardappelen 70 cent.

Rosbeaf met aardappelen 40 cent.

Friten grote portie 10 cent.

Noenmaal te beginnen van 50 cent.

Onder de schuilnaam W.G.E. Walter verschijnt van Rosalie Loveling (1836-1923) het boek "In Onze Vlaamsche Gewesten".

10 augustus : Er komt een nieuwe mode om zich te kleden onder de jongelingen, mode, die het grootste gevaar voor de gezondheid oplevert. Het is die van de ver ontblote hals. Dit geeft aanleiding tot gevaarlijke keelziekten. Daarbij is het alles behalve mannelijk en schoon. De dikke halsdoek van onze voorouders was misschien nog het best. Tot daar de Gazette van Gent van 1877.

13 augustus : De gemeenteraad keurt een reglement op de danszalen goed. Het nieuw reglement bepaalt, dat het verboden is danszalen te openen of te houden zonder voorafgaande toelating van de burgemeester. De machtiging is altijd herroepbaar. Kinderen beneden de vijftien jaar mogen niet toegelaten worden.

18 augustus : De Vereniging van Oudleerlingen van de Bijzondere Scholen gehecht aan de universiteit bezoekt een aantal Gentse fabrieken. De Vlasspinnerij De Smet in de Wollestraat heeft een stoommachine van 500 P.K. en gebouwd door de firma Nolet. De diameter van de zuiger bedraagt 915 mm., de loop 1,60 m., 40 toeren per minuut. De katoenspinnerij Jules de Hemptinne heeft een stoommachine van 1500 P.K., de diameter van de zuiger bedraagt 1,35 m. en de loop 1,85 m. De ingenieurs bezochten ook La Lys, waar ze ontvangen werden door de heren Morel en Vander Stegen.

20 augustus : Nieuw Duits Bierhuis. Zaterdag zal in het oud bekend huis genaamd Sint-Lucas, Regnessestraat bij Sint-Baafs een nieuw Duits bierhuis worden geopend.

STAD GENT REGLEMENT

BETREKKELIJK DE

DANSZALEN

Het College van Burgemeester en
Schepenen,

Gezien de beraadslaging van den Gemeente-
raad van 13 Augusti 1877, een reglement
vaststellende betrekkelijk de danszalen :

BESLUIT :

Gemeld reglement zal hierachter gedrukt
en op de gewone wijze en plaatsen afgekondigd
en aangeplakt worden.

Gedaan ten Stadhuisse, den 16 Augusti 1877.

Graaf DE KERCHOVE.
De Gemeente Secretaris,
A. J. DE VYLDER.

De Gemeenteraad,

Overwegende dat gedoogen, dat de herber-
giers zonder de toelating der bevoegde over-
heid, hals en openbare vermakelijkheden
houden, van aard is, zooals de ondersinding
heeft bewezen, om erge wanordelijkheden te
veroorzaken, en deze zaak door eene politie-
maatregel dient te worden verordend ;

Gezien artikel 78 der Gemeentewet ;

Besluit :

Art. 1. Het is verboden danszalen te openen
of te houden, zonder voorafgaande toelating
van den Burgemeester.

Worden aanzien als danszalen alle inrich-
tingen voor het publiek geopend waar men
gewoonlijk laat dansen, mits betaling eener
geldsom of een vertier van drank of eetwaren.

Deze toelating is altnooit herroepelijk.

Art. 2. Het is verboden tot die danszalen
kinderen van min dan vijftien jaar toe te
laten, tenzij deze vergezeld zijn van hunne
ouders of voogden.

Art. 3. De overtredders van artikelen 1 en 2
zullen bestraft worden met eene boete van vijf
tot twintig frank en eene gevangenisstraf van
eenen tot vijf dagen, tenzij afzonderlijk 'tzij
gezamenlijk.

Art. 4. Geene wijziging wordt door deze
verordening toegebracht aan de schikkingen
van het stedelijk besluit van 25 Februari 1822,
aangaande de belasting op de openbare ver-
makelijkheden, te heffen ten voordeele van
het weldadigheidsbureau.

Art. 5. In geval van niet-overeenkomst
der twee teksten van dit reglement, zal de
voor den overtreder gunstigste tekst alleen
toegepast worden.

Vastgesteld door den Gemeenteraad in
zitting van 13 Augusti 1877.

De Burgemeester-Voorzitter,
Graaf DE KERCHOVE.
De Gemeente Secretaris,
A. J. DE VYLDER.

Le College des Bourgmestre et
Echevins,

Vu la résolution du Conseil communal en
date 13 août 1877, portant règlement concer-
nant les salles de danse ;

ARRÊTE :

Le dit règlement sera imprimé à la suite
du présent, publié et affiché aux lieux et de la
manière accoutumés.

Fait à l'Hôtel de Ville, le 16 août 1877.

Comte DE KERCHOVE.
Le Secrétaire communal,
A. J. DE VYLDER.

Le Conseil communal,

Considérant que la tolérance accordée aux
cabarettiers de donner, sans la permission de
l'autorité compétente, des bals et divertisse-
ments publics, est, comme l'expérience l'a
démontré, de nature à occasionner des désordres
graves et qu'il convient de régler cette matière
par une mesure de police ;

Vu l'article 78 de la loi communale ;

ARRÊTE :

Art. 1. Il est défendu d'ouvrir et de tenir des
salles de danse, sans autorisation préalable du
Bourgmestre.

Sont considérés comme salles de danse, tous
établissements ouverts au public où l'on donne
habituellement à danser, moyennant le paiement
d'une somme d'argent ou une consommation de
boissons ou de comestibles.

Cette autorisation est toujours révocable.

Art. 2. Il est interdit de recevoir dans ces
salles de danse des enfants au-dessous de
l'âge de quinze ans, à moins qu'ils ne soient
accompagnés de leurs parents ou tuteurs.

Art. 3. Les contrevenants aux articles 1 et 2
seront punis d'une amende de cinq à vingt
francs et d'un emprisonnement de un à
cinq jours, soit séparément, soit cumula-
tivement.

Art. 4. Aucune modification n'est apportée
par le présent règlement aux dispositions de
l'arrêté communal du 25 février 1822, en ce
qui concerne le droit à percevoir sur les
réjouissances publiques au profit du bureau
de bienfaisance.

Art. 5. En cas de non-conformité entre les
deux textes de ce règlement, le texte le plus
favorable au contrevenant sera seul appliqué.

Arrêté en séance du Conseil communal du
13 août 1877.

Le Bourgmestre-Président,
Comte DE KERCHOVE.
Le Secrétaire Communal,
A. J. DE VYLDER.

26 augustus : Ter gelegenheid van Ledeberg-kermis en Ajuinmarkt zullen er in de uitgestrekte zalen van het paviljoen De Karpel te Ledeberg drie luisterrijke bals worden ingericht op zondag 26, maandag 27 en zondag 2 september.

29 augustus : Het toneelwerk Quinten Metsijs van de Gentse toneelschrijver J. Van Hoorde werd met groot succes te Antwerpen opgevoerd.

Aan de firma Carels te Gent werd de aanbesteding toegewezen voor de bouw van 16 locomotieven — gewicht 30.500 tot 31.000 kg. Prijs : 38.440 fr. per locomotief.

1 september : School van O.L.V. Presentatie te Ledeberg. De nieuwe school van de Zusters van O.L.V. Presentatie zal geopend worden in de maand september.

10 september : Zondag werd te Gent een socialistisch wereldcongres geopend. De deelnemers van Antwerpen en Brussel werden afgehaald aan het station Land van Waes en aan het zuidstation. In stoet trokken men naar de Vrijdagmarkt met een muziekkorps aan het hoofd. Aan het standbeeld van Jacob van Artevelde werd een lauwerkrans neergelegd. In de stoet werden verscheidene vlaggen met de republikeinse muts gedragen.

In de pers vinden we slechts schaarse inlichtingen hierover. "De Godsdienstige Week in Vlaanderen" geeft echter een lang commentaar, dat we onze lezers niet willen onthouden.

Wereldcongres der Internationalisten.

Zondag laatst is te Gent begonnen het zoogezegd wereldcongres der *Internationale*, sedert eenige dagen door groote roode plakaten aangekondigd.

De leden dier secte vereenigden zich voor S. Jacobskerk om na dien de vreemde afgezanten aan de twee statiën te gaan afhalen. De stoet bestond uit ongeveer 800 leden. Een muziekkorps, revolutionaire liederen spelende, ging vooraan; daarna volgden verschillende genootschappen met hunne bloedroode vaandels, waarop het kenteeken der Fransche Republiek van 93, phrygische muts en bijl, gesteld was. Zij trokken vooreerst ter Vrijdagmarkt om er eene kroon aan de voeten des standbeelds van Jacob van Artevelde neder te leggen en, na eenige straten der stad doortrokken te hebben, gingen zij naar de danszaal Parnassus : het is daar dat de groote vraagstukken der hedendaagsche samenleving moeten opgelost worden !!

Wat aangaat den bijval van het Congres, men mag het stout en vrij een groot fiasco noemen. Bij het voorbijtrekken van den stoet, en vooral bij het zien der vrouwen en kinderen die er deel aan namen, waren alle treffelijke lieden diep verontwaardigd. Wat de redevoeringen betreft, die men in de bijeenkomsten uitkraamde, men huivert als men er aan denkt. Hertgrievende godslasteringen, vredestorende leeringen, uitnoodiging tot opstand, ziedaar wat aan den mond der redenaars ontviel. Een spreker ging zelf zoover in zijne aanrandingen tegen God, dat vele aanhoorders verschrikt de zaal verlieten. Men spaarde er niets, zelfs het liberalismus werd ongenadig over den hekel gehaald en eene bedriegerspartij genoemd. Geen eigendom meer, geen godsdienst : het volk moet alles bezitten en het roode vaandel, 't is te zeggen de ergste revolutie, welke noch voor brand of moord terugwijkt, moet overal wapperen. Ziedaar den verkorten inhoud van al de redevoeringen die uitgesproken zijn geweest en nog zullen uitgegalmd worden, want het Congres zal slechts Zondag aanstaande gesloten worden.

Vlaamsche werklieden, opent toch uwe oogen en laat u toch nooit, onder welk voorwendsel het ook zij, door de helsche secte der *Internationale* medeslepen.

Volgens het Fondsenblad stapten in de optocht : de weversmaatschappij, de Gentse Internationale, de spinners, de jonge socialisten, de solidairen (een vrijdenkersbeweging). Anseele heette de Waalse afgevaardigden welkom. Ven Beveren kwam op voor het algemeen stemrecht. Nog volgens Het Fondsenblad waren in de zaal 2000 toehoorders; trouwens volgens andere gegevens stapten in de optocht 3000 personen. Brismée sprak over de ontvoogding van de werkman op economisch, filosofisch en politiek terrein, en dit door middel van de gemeenschap van de goederen, het verplicht onderwijs en het algemeen stemrecht. Anseele vertaalde de rede van Brismée. Wilhelm Liebknecht (1826-1900), die als sociaal-democraat lid was van de Rijksdag, sprak over de ontwikkeling van het socialisme in Duitsland en veroordeelde de buitenlandse politiek van Bismarck. Op zondag 16 september werd het congres gesloten. De laatste dag spraken nog Herman Greulich (Zwitserland), Basin (Frankrijk), Tito Zanardelli (Italië) ("Hij heeft een Garibaldiaans baanstroopersgezicht" schreef het Fondsenblad). Een deelnemer aan het congres, de Fransman Franckel, een oud lid van de Commune, werd uit het land gezet.

Wat was nu de betekenis van het congres ? Op het congres van de

Internationale in Den Haag in 1872 was er een breuk ontstaan tussen de revolutionaire vleugel en de sociaaldemocratische vleugel. D. De Weert schrijft, dat het congres te Gent een laatste poging was om de twist bij te leggen. De Gentsche socialisten geloofden niet meer in de revolutie, maar verhoopten meer succes te oogsten met te streven naar een sociaaldemocratie naar het voorbeeld van wat in Duitsland gebeurde. Op 20 mei was te Mechelen een Vlaams socialistische partij opgericht met Antwerpenaars, Gentenaars en enkele Brusselaars, terwijl de Walen nog gekant bleven tegen elke politieke actie. Op het congres te Gent verzette de anarchistische richting tegen elke politieke actie, maar de sociaal-democratische richting werd aangenomen met 22 stemmen tegen 9, (er werd gestemd per afgevaardigde) (2).

14 september : De Heer d'Hane Steenhuyse is op 2 september in de leeftijd van 76 jaar in zijn kasteel te Leeuwergem overleden. De Heer d'Hane bewoont 's winters in onze stad het huis in de Veldstraat, waar Lodewijk XVIII tijdens de honderd dagen verbleef.

15 september : Mevrouw Marie Suyvoet, marketenster bij het 14o linieregiment in garnizoen te Gent heeft na de wapenschouw door de koning in het kamp te Beverlo een vererende melding bekomen, omdat ze de soldaten gedurende de krijgsoefeningen van 1875 en 1877 goed heeft opgepast.

Uit het verslag van de Vereniging Kinderkribben te Gent blijkt, dat deze vereniging gesteund wordt door de Verenigde Werklieden, de fanfare Sint-Cecilia, Willem Tell, de Union, Grétry, de Mengal-kring, de Leie, de Gentse Vlasfabriek, de Koormaatschappij. Het aantal verpleegdagen voor het verlopen jaar bedroeg 21.410. (wat een gemiddelde geeft van 70 kinderen per dag)

28 september : Lieven De Winne is belast met het schilderen van een portret van Fr. Laurent, dat hem door zijn oud-leerlingen zal worden aangeboden.

Karel De Smet-de Nayer, oud voorzitter van de Handels- en Nijverheidskring te Gent is gisteren overleden in de leeftijd van 63 jaar. Hij schonk bij testament 90.000 fr. aan het oudmannenhuis Lousbergs en nog een gifte aan het werk der Gentse kinderkribben.

Op vrijdag 28 september bracht koning Leopold II een bezoek aan de tentoonstelling voor schone kunsten te Gent. Toen de koning in de Brabantdam voorbij kwam riep een schoenmaker, die als dronkaard bekend is, van zeer nabij "A bas le roi". Hij werd aangehouden. Schoenmaker Van Thienen werd aangehouden en na een negental weken voorlopig vrijgelaten. Hij vluchte naar het buitenland. Later werd Van

Thienen bij verstek door het Assisenhof te Gent veroordeeld tot drie jaar gevangenis. Dit voorval kreeg echter een staartje. De socialisten wilden uit het voorval blijkbaar munt slaan. Paul De Witte schreef voor De Werker een verslag over de gebeurtenis in de Brabantdam; hij schreef "Had de koning op een zondag of een maandag na vier uur moeten komen, duizenden dien kreet hadden aangeheven". Nog in De Werker schreef een zekere Magermans uit Antwerpen, dat hij betreerde niet naast Van Thienen te hebben gestaan om te roepen "A bas le roi ! Vive la république". Er werd nog een protestmeeting ingericht tegen wat genoemd werd "een aanslag op de vrijheid van de drukpers en het schenden van de woonst van Belgische burgers". Op deze meeting las Verbauwen de beide artikels uit De Werker voor. Intussen werd door de politie een huiszoeking gedaan in de woningen van Verbauwen, Anseele en Van Beveren. Op 9 maart 1878 zal Verbauwen voor het Assisenhof verschijnen en er in totaal veroordeeld worden tot 18 maand gevangenis en 900 fr. boete. P. De Witte zal voor zijn artikel tot vier maand gevangenis worden veroordeeld. Magermans kreeg drie jaar, maar vluchtte naar Nederland. In onze bijdrage "Te Gent in 1879" nog iets meer daar over (3).

10 oktober : De brandweer is verrijkt met een nieuwe telegrafische lijn. Er waren reeds twee lijnen, die het Dok en het gesticht Het Vliegend Paard met de brandweerkazerne verbonden. De nieuwe lijn verbindt de opera met de kazerne.

Gisteren verscheen Lodewijk Van Thienen, oud 41 jaar, voor de rechter. Hij wordt beschuldigd van smaad jegens de koning en opstand tegen de politie. Volgens de commissaris was de betichte niet dronken. Getuigen verklaren ook geschuifel gehoord te hebben op de doortocht van de koning. Gezien het feit als een politiek misdrijf wordt beschouwd, wordt de zaak verzonden naar het assisenhof.

10 november : Ter gelegenheid van het Rubensjaar wordt door de Melomanen een banket ingericht in het Casino. Naast de voorzitter Oswald de Kerchove zaten aan : Peter Benoit, Dierman-Seth, K. Miry, Rolin-Jacquemijns, Wagener, Aug. Lippens. Door het muziekkorps van het 14° linieregiment werd de Rubensmarch uitgevoerd. Het Volksbelang merkt op, dat al de toespraken in het Frans waren; enkel De Vriese sprak in het Nederlands. Hij wees er op, dat een Vlaams feest in een Vlaamse stad ter ere van Vlaamse zangers en van overtuigde Vlaamse kunstenaars toch niet mocht voorbijgaan zonder dat een Vlaams woord werd gesproken.

17 november : De Leeuw van Gileppe, die op de afdamming is opge-

richt, is voltooid. Het voetstuk is acht meter hoog; de leeuw zelf is zestien meter lang, 13,5 meter hoog en vijf meter breed.

22 november : Te Gent overleed de fabrikant De Coster-Wittocx. Hij werd burgerlijk begraven in de familiekerk op het kerkhof te Sint-Amandsberg. Ook hier verbood de burgemeester van Sint-Amandsberg aan het graf toespraken te houden. Deze werden dan gehouden aan het sterfhuis door Julius Vuylsteke in naam van Le Septentrion en door Nevejans in naam van het personeel van de fabriek.

25 november : Openbare Verpachting der Tollen en Barrières zich bevindende op de steenweg Gent naar Dendermonde.

Notaris Claeys te Gent zal op 4 december 1877 binnen de gemeente Destelbergen, in de herberg Het Scheepken overgaan tot de openbare verpachting der Tollen en Rechten van Barrières zich bevindend op de gezegde steenweg.

Eerste barrière : op de scheiding Destelbergen en Oostakker

Tweede : aan de scheiding Destelbergen en Heusden, wijk Gouden Hand

Derde : binnen de gemeente Kalken op de wijk Kruisen

Vierde : op de gemeente Zele aan het barrièrehuisje.

26 november : Gentse maatschappij voor beerruiming zonder reuk, Prinsenhof, 52. C. Gryson verhoopt door de zorg, de spoed en de zuiverheid, waarmede de werkingen geschieden, de gunst van eenieder te winnen en te behouden.

In de zitting van de gemeenteraad merkt De Bast op, dat in de Troonrede niets gezegd werd over de verbreding en de verbeteringen aan het kanaal van Terneuzen. De Gentse belangen worden miskend. Het schepcollege heeft reeds een onderhoud aangevraagd met de ministers van Buitenlandse Zaken en van Openbare Werken.

9 december : De koning heeft twee zeer kostelijke lampen in Chinees porselein geschonken voor de tombala der Zonder Naam.

15 december : Gisteren werd door de heer Van Lancker, uurwerkmaker, een reeks proefnemingen gedaan met de telefoon bij middel van een draad, die de post van de brandweer in de opera met de kazerne in de Nederscheldestraat (= Geeraard Duivelsteen) verbindt, zijnde een afstand van 800 meter. Een gesprek is tussen de twee punten kunnen gevoerd worden.

26 december : De tandmeester J. Van den Berghe steekt kunststanden in aan vijf frank per tand. Sint-Jansvest, 12, Gent
Schepen Colson belooft op een vraag van de heer De Vigne te onder-

zoeken of de stad kan tussenkomen om de Kuiperskaai, een ware halsbrekershoek, langs waar veel werklieden gaan, behoorlijk te doen verlichten. Die kaai is een bijzondere eigendom. Dokter Burggraeve verklaart in de gemeenteraad : "Er is geen stad in België, waar de straten slechter gekasseid zijn dan hier". Verder zegt nog dit gemeenteraadslid : "Ik geloof dat wij hier gezonden zijn om de zaken van de stad te helpen doen en dat de schepenen hier zitten om hun oren te openen en nota te nemen van het geen in het belang van de stad gevraagd wordt".

M. STEELS

NOTEN

1. Zie : L. Bertrand : Histoire de la démocratie et du socialisme en Belgique, deel 2 blz. 300. 302.
2. Zie : Geschiedenis van de Socialistische Arbeidersbeweging in België blz. 310. 311.
3. Zie : Paul De Witte : De Geschiedenis van Vooruit blz. 89 en volgende Paul Verbauwen : Schetsen uit mijn leven blz. 98.
Beide auteurs plaatsen de gebeurtenis in begin oktober, alhoewel ze op 28/ september plaats had. Verbauwen heeft trouwens het werk van P. De Witte gebruikt. De Witte schreef zijn werk in 1898, Verbauwen in 1924 : hij was toen tachtig jaar oud.

INVENTAIRE ARCHEOLOGIQUE

Een 7-tal jaren geleden beloofden wij aan onze lezers dat wij de voornaamste fiches uit de "Inventaire Archéologique" terug zouden publiceren in "Ghendtsche Tydinghen", 't zij een ongewijzigde overname (met uitzondering van de spelling) van de minderheid der fiches die destijds in het Vlaams opgesteld werden, 't zij een zo exact mogelijke vertaling van de overgrote meerderheid der originele franstalige fiches.

Wij hebben toen enkele van deze fiches gepubliceerd, o.m. over de Draak, de Man van het Belfort, het Eerste Zegel van Gent, de Stadsrekeningen en enkele anderen.

Door diverse redenen verwaterde dit initiatief en kwamen wij dus onze belofte niet na. Wij wensen dit goed te maken en het ligt in onze bedoeling daar opnieuw mede te beginnen. Wij zullen proberen in ieder nummer van Gh. T. minstens één fiche te publiceren.

Ter intentie van de vele honderden leden die sedert 1974 aansloten

bij onze Kring en om het geheugen op te frissen van onze oudere leden, laten wij hier het artikeltje volgen dat onze penningmeester André Verbeke toen schreef onder de titel :

NADERE KENNISMAKING

Bij het stellen van vragen door onze leden valt het op dat er iets hapert aan hun kennis van de basisliteratuur en de standaardwerken betreffende de geschiedenis en de heemkunde van Gent.

Het is dan ook onze plicht menen wij onze leden hierover wat meer in te lichten.

Laten we beginnen met een spijtig genoeg onvoltooid gebleven werk dat heden zo goed als onvindbaar geworden is, nl. de "Inventaire Archéologique de Gand - Catalogue descriptif et illustré des monuments, oeuvres d'art et documents antérieurs à 1830, publié par la Société d'Histoire et d'Archéologie de Gand".

De bijtitel dekt volledig en juist het opzet van de met name genoemde maatschappij die het ontwerp en de uitvoering in handen had. Het initiatief hiertoe werd genomen door Paul Bergmans en Armand Heins in zitting van 8 december 1896. In zitting van 6 januari 1897 werd er besloten tot het uitgeven van de Inventaire volgens de door beide heren voorgesteld model.

De Inventaire werd uitgegeven in 57 afleveringen waarvan 2 met inhoudstafel. Elke aflevering bevatte 10 losse bladen (fiches) gevat in een kaft waarop de inhoudstafel van de aflevering op voorkwam, alsmede andere nuttige inlichtingen. In het totaal werden er dus 570 fiches uitgegeven en 2 inhoudstafels telkens na 20 afleveringen. Nu en dan werden er volledigheidshalve in een aflevering katerns bijgevoegd met bibliografie betreffende Gent en verschenen in vreemde tijdschriften. Dit laatste viel ook in het opzet van de Inventaire.

In principie bevatte elke fiche één onderwerp. Nochtans waren er nu en dan wel twee of meer fiches nodig om een volledige beschrijving te kunnen geven.

De eerste aflevering verscheen in april 1897 en de laatste in maart 1915.

Door oorlogsomstandigheden ging dit prachtwerk ter ziele en door de naoorlogse toestanden werd de draad niet meer heropgenomen. De Inventaire werd volledig opgemaakt en gedrukt door het Huis N.

Heins in de Brabantdam. Het grootste aandeel van dit monumentaal werk heeft zonder twijfel Armand Heins geleverd. Elke fiche bevatte naast de beschrijving, een afbeelding van het onderwerp in kwestie.

De illustraties waren ofwel een tekening van de hand van A. Heins (en dit in zeer groot aantal), ofwel een simili-cliché naar een foto van een of ander Gents fotograaf. Het einde van het artikel bevatte, indien

voorhanden, een beknopte bibliografie betreffende het onderwerp. Elk artikel was gedagtekend en elke fiche was genummerd, maar enkel vanaf fiche nr. 101. De honderd eerste zijn dus ongenummerd. Nochtans kan daar een nummer aan gegeven worden aangezien de inhoudstafel per aflevering de doorlopende nummering aangeeft. Tenslotte dient vermeld dat het overgrote aantal van de fiches in de franse taal werden opgesteld. Enkele werden in het nederlands geschreven en de auteurs hiervan waren Julius Vuylsteke, Alfons van Werveke, Paul Fredericq en Adolf de Ceuleneer.

De grootste leveranciers van bijdragen waren Paul Bergmans, E. Coppieters, Stochove, A. Heins, L. Maeterlinck, L. Van Biesbroeck, V. van der Haeghen en H. Van Duyse, met als recordhouder Armand Heins met 118 bijdragen zonder rekening te houden met zijn illustraties. De behandelde onderwerpen gingen over burgerlijke, militaire en kerkelijke bouwkunst, schilder- en beeldhouwkunst, edelsmeedkunst, koperwerk, ijzersmeedwerk, tin, lood, aardewerk, meubelen, glasramen, tapijtwerk, brodeerwerk, kostumes, lederwerk, wapens, muziekinstrumenten, klokken, munten en medailles, zegels, opschriften, charters, handschriften, miniatures, drukwerken, boekbindwerk.

HET RABOT

In aansluiting daarmee publiceren wij in het huidig nummer 2 fiches over het Rabot : de eerste over het gebouw zelf, de tweede over de inscriptie.

Op 21 oktober 1897 stelde Prosper Claeys, in de rubriek "Militaire Constructies", de volgende fiche op :

Het fortje, gekend onder de naam van "Rabot" vanwege zijn ligging op een sluis, werd gebouwd om dit deel van de vestingen te verdedigen waar, bij de belegering van de stad Gent door Keizer Frederik III in 1488, de bestorming het hevigst was geweest.

De eerste steen van het "Rabot bachten walle" werd gelegd op 13 juni 1489 zoals de inscriptie in Vlaamse verzen, gebeiteld in twee stenen die ingevoegd zijn aan de buitenzijde van het gebouw, het ons leert, en aan hetwelk een speciale fiche in deze inventaris gewijd is.

Dit versterkt bouwwerk, gebouwd in Balegemse steen, bestaat uit twee dikke ronde torens verbonden door een rechthoekig gebouw dat hangt over de Lieve, en dat, bij middel van een valhekken toeliet het varen op deze waterloop te belemmeren.

De gebouwen bestaan uit een souterrain en een gewelfde benedenverdieping, daarboven zijn zolders.

Het dak van de torens is conisch; dat van het centraal gedeelte wordt

langs beide zijden gevormd door een trapgevel. De muren zijn doorboord door 35 schietgaten en 28 kleine venstertjes.

Het Rabot werd gerestaureerd in 1860; maar om de brug te verbreden heeft men het ongelukkig idee gehad een deel van de voorgevel van het hoofdgebouw weg te nemen. De waterloop die achter het Rabot liep werd gedempt in 1872. Het valt te betreuren dat men toen het onderste gedeelte van de constructies die in de grond bedolven zitten, niet heeft vrijgemaakt, zoals men komt te doen voor het Gravensteen. Zoals het nu bestaat, vormt dit verdedigingswerk een interessant specimen van de militaire architectuur van de XVe eeuw.

cf. *Messenger des Sciences historiques*, 1886, pp. 253-272.

INSCRIPTIE VAN HET RABOT

Op 6 september 1899 stelde E. Lacquet in de rubriek "Inscripties" de volgende fiche op :

Het Rabot (1) werd opgericht door de Gentenaars in 1489, als gevolg van de belegering van de stad door Keizer Frederik III en zijn zoon Maximiliaan.

Een inscriptie, in reliëf gebeiteld in twee blauwe stenen, geplaatst aan de buitenkant van het hoofdgebouw met trapgevel, herinnert er aan. Een speciale fiche zal een fac-similé geven van de twee stenen; hun staat van bewaring is perfect, en de vorm van de gothische letters is merkwaardig.

Ziehier een exacte transcriptie van de tekst waarin wij ons beperkt hebben tot het restitueren van de afgekapte lettertekens :

*Int jaer veertien hondert achtentachtentich mede
In wedemaent den vyfsten : Sacramentsdach claer
So slouch de roemssche keysere : voor Ghend de stede
In Everghem : ende lach er veertich daghen naer
De roemssche coninc : lach oec voor de stede daer
Bachten walle laecht plat doe : maer het viel ten besten
Binnen derden daghe : sach mer scoen eerdin vesten*

*Huut dien : als men neghenentachtentich seyde
In wedemaent dertiene : saterdach waerachtich
An dit weerc men doe : den eersten steen hier leyde
Bij den regierers : al doe in wette voordachtich
In meenyngghen : de stede tommemuerne crachtich
Naer den uutwysene : begonnen dees weercx present
In bescudde : den goeden insetene van Ghend.*

Tussen de twee inscripties bevindt zich een schild met de Gentse leeuw, gebeiteld in een witte steen.

Volgens een passage uit de stadsrekeningen, werd deze steen in 1490-1491 geschilderd en verguld door Jooris de schilder (2).

(1) Inventaire archéologique, fascicule III, N° 26 (notice de Mr. Pr. Claeys)

(2) Item betaelt Jooris de schildere van vergult ende ghestoffeert thebbene de leeu staende up tnieuwerc achter Sanderswalle naer tverclaers vander Cedulle XII sc. gr. - Stadsrekening, 1490-1491, fo 345 v)

NASCHRIFT

Wij laten hier enkele bijzonderheden volgen die onze lezers wellicht kunnen interesseren.

Algemeen wordt aanvaard dat het woord "Rabot" een vervorming is van het Franse woord "rabat", wat "sluis" betekent. (Naar de uitdrukking "rabattre les planches ou les vanes de l'écluse").

Zo iets ligt volledig in de lijn van de Gentse traditie. Ontelbare woorden die voor typisch Gents doorgaan zijn niet meer of niet minder dan vervormingen van de overeenstemmende Franse benaming.

Oude Gentenaars spreken nog van "De Drie Torekens" of van "De Torekens" wanneer zij het hebben over het Rabot.

Eens voltooid werd deze kleine vesting verhuurd aan particulieren.

De functie van sluismeester werd in aanbesteding gegeven.

Gedurende de Franse bezetting werd het Rabot "nationaal bezit" verklaard, samen met zo veel andere gebouwen. De Stad kreeg evenwel gelegenheid zijn eigen goed weer aan te kopen. Altijd plezant grootmoedige bezetters te hebben.

Het Rabot heeft in de loop der jaren talrijke bestemmingen gekend.

Van 1820 tot 1825 werd een deel ervan gebruikt als kruitmagazijn en niet zelden lag er meer dan 5.000 pond buskruit opgestapeld. Gelukkig heeft er nooit een verstrooide magazijnier een brandend sigarettenpeukje laten in vallen.

In 1830 werd er een ijskamer ingericht, een ander deel van het gebouw werd betrokken door een bureau van het Stadsoctrooi.

In 1918 liet de "Metall-Ankaufskommission der 4. Armee" zijn ogen vallen op de 2 onschuldige weerhaantjes met de wapens van Gent en Vlaanderen, die in 1489 gesmeed werden door Gislain de Bellemaekere. Conservator Alfons Van Werveke kon gelukkig het weghalen ervan verhinderen.

Merkwaardig is wel dat het Rabot dat aan de nederlaag van zijn grootvader en overgrootvader herinnerde en dus niet een zo vleeiend symbool was voor Keizer Karel, op onverklaarbare wijze ontsnapte aan zijn maatregelen waardoor het gehele machtsapparaat van de Stad in 1540 getroffen werd. Hij liet het Rabot en zijn site ongeschonden. Was hij misschien getroffen door de charme van het ensemble, gelegen in de onmiddellijke nabijheid van zijn "geboortehuis" ? Wat er ook van zij, het zouden de fiere Gentenaars zelf zijn, die meer dan 4 eeuwen later, dit uniek stadsgezicht definitief zouden verminken.

H.C.

OVER SINT-MACARIUS. DE POPULAIRSTE ALLER GENTSE HEILIGEN

In Antiochië (1) zou op het einde van de 10de eeuw een "heilige Patriarch" gewoond hebben die Macarius heette. In het Grieks luidde die naam Macarios, een naam die kort geleden nog op ieders lippen lag. In welk jaar die Macarius een zoontje van zijn zuster of zwagerin boven de doopvont hield om het zijn eigen naam cadeau te doen, kunnen we niet zeggen. De heilige man ontfermde zich over het kind, nam het mee naar huis en voedde het op zoals alleen patriarchen dat kunnen doen. Kortom, de geestelijke goed bedeelde knaap, een "jonghelinck begaafd met een alder-scherpste verstand en verciert met den geest der wysheyt" bracht het nog piepjong (hoe piepjong?) tot onderdiaken, vervolgens tot diaken, uiteindelijk tot priester. Macarius senior zijn einde voelende naderen, duidde neeflief aan om hem op de patriarchale zetel op te volgen.

Het duurde niet lang, natuurlijk, of 's mans wens werd gerealiseerd : hij stierf en Macarius junior nam zonder dralen bezit van de vacant geworden heilige Stoel.

Lang wachtte junior niet om bij manier van spreken het ene mirakel na het ander uit zijn mouwen te schudden. En wenen dat hij deed, van 's morgens tot 's avonds zodat hij menig (zak) doek sijpende nat maakte. Een melaatse, getuige van zo'n uitzonderlijke godvruchtigheid, sprak tot zichzelf : "soo ick myn melaets lichaem strycken mocht met dese dwaele (dwijs), vol van die godtvruchtighe traenen..." (2) Natuurlijk werd de man stante pede zo gezond als een blik.

Hoelang Macarius de christenen en de ongelovigen – vooral deze laatsten – van zijn bovennatuurlijke kracht liet profiteren, weten we niet. Wel dat hij zich op een bepaald ogenblik geroepen achtte om de bis-

schoppelijke krootse (hij was inmiddels aartsbisschop geworden) om te wisselen tegen een pelgrimsstaf. Vergezeld van vier hem zeer toegewijde priesters, Jan, Pieter, Constantin, David, verliet hij heimelijk de stad om de weg in te slaan naar het Heilig Land.

We zullen ons angstvallig wachten al de wonderbaarlijke gebeurtenissen op te noemen waarvan Macarius ofwel het onderwerp, ofwel het voorwerp was. Een uitzondering mag evenwel met recht gemaakt worden, met name een uitzonderlijk spectaculair mirakel dat in Jeruzalem voorviel. Pas waren hij en zijn vier gezellen in deze stad beland of hij werd door een bende joden en Turken ofte heidenen gegrepen en in een donkere kerker geworpen (2). “Waer sy hem soo hebben ghegeeselt ende door-wondt dat 't ghebeent syns lichaems is ontbloedt gheweest, ter selver plaetsen hebben sy hem cruys-wys uytspannende ter aerden met naghelen ghecruyst mar d'aerde door de Goddelijcke kracht gheroert synde heeft de naghelen uytgheworpen ende den ghecruysten losghelaeten. Maer de Heydenen hebben hem andermael ter aerden gheslaeghen, met koorden ghebonden ende met eenen grooten steen door een groot vier wel gloeyende, gheleydt op syn bloote borst ende

Gravure Macharius voorstellende als patriarch. In de rechterhand houdt hij een stenen hart waarin drie nagels geslagen zijn : de nagels waarmee hij als gevangene gekruisigd werd in een donkere kerker.

Afbeelding ontleend aan *Het leven van den H. Macarius Patriarch van Antiochien, Beschermer van de peste*. Door Jan Schatteman, Ghendt, J. van den Kerchove, 1641.

neder gheperst. Sy hebben den kercker ghesloten, een wacht daervoor ghestelt sijnde, hebben haer vertrocken den Bisschop laetende sonder enigh solaes. Maer den troost des Heeren en heeft hier niet ontbroken. Door Godts Enghelen wiert den duysteren kercker verlicht met Goddelycke klaerhey, den swaeren steen wiert afghewentelt, den ghebonden ontdoen, den ghequesten gheheel ghesont ende versterckt ...“Derwijze dat de tocht kon voortgezet worden. Eerst over zee, vervolgens over berg en dal.

Na nogmaals een lange rij wonderen allerhande teweeggebracht te hebben belandde het gezelschap in “Beyerland” waar nauwelijks gepleisterd werd. Achtereenvolgens werden “Mentz” en Keulen met een bezoek vereerd. Ook Mechelen kwam aan de beurt. Daar arriveerden ze precies op tijd om een brand die de stad in de as dreigde te leggen meesterlijk te bedwingen (2). Onderscheidde Macarius zich te Kamerijk door zijn door de hemel aangehoorde gebeden, te Doornik zou hij voor de zoveelste keer een bewijs geven van zijn ongeëvenaarde kracht : “daer heeft hy eenen grooten oproer onder de Borgers met gebeden en het teeken des Kuys in de tegenwoordigheyd van Baudouin den IV, zesden graeve van Vlaenderen, gestut”.

Uiteindelijk deed hij zijn intrede te Gent. Daar werd hij uiterst vriendelijk onthaald door abt Eremboldus (998-1017) van de St.-Baafsabdij. Van de hem verleende gastvrijheid maakte hij maar luttel gebruik want al te groot werd het heimwee naar zijn geboortestreek. Doch nauwelijks had hij – ditmaal vergezeld van een paar pelgrims – de stad verlaten of hij zag zich verplicht, doodziek zijnde, naar St.-Baafs terug te keren. Een enkele nacht in de abdij doorgebracht volstond om volkomen genezen te zijn. Door de voorspraak van de H. Bavo, dat hebt u meteen begrepen.

Toen hij – inmiddels waren nogmaals vijf maanden verstreken – zich gereed maakte om voor goed de terugreis te aanvaarden, brak plots een pestepidemie uit zoals er nog nooit een uitgebroken was. Dag en nacht stond hij op de bres om zieken bij te staan en doden te begraven (2). In een vizioen werd hem veropenbaard dat aan de geesel pas dan een einde zou komen nadat hij en zijn gezellen de pestdood zouden gestorven zijn. Aldus geschiedde. Op 10 april 1012 bezweek hij gezwind aan de vreselijke ziekte (2). Hij werd natuurlijk in de abdij teraardebesteld. Naar verteld werd zou de grafsteen de volgende epitaaf gedragen hebben :
HIER RUST DEN H. MACARIUS PELGRIM ENDE AERTS-
BISSCHOP UYT S. SIMEONS CLOOSTER VAN ANTIOCHIEN /
DIE OVERLEET IN 'T JAER VANDE GEBORTE ONS HEEREN
DUYST TWAELFVE / DEN THIENSTEN VAN APRIL / HENDRIC

SIJNDE ROOMS KEYSER / (Hendrik II de Heilige, keizer van 1014 tot 1024) ROBERT KONINGH VAN VRACKRIJCK / (Robert II koning van 996 tot 1031) BAUDEWIJN MET DEN BAERDE GRAEVE VAN VLAENDEREN. (Boudewijn IV graaf van 988 tot 1035). Hoe konden ze in 1012 voorspellen dat Hendrik in 1014 keizer zou geworden zijn ?

Maar goed. Dank zij Macarius' offer was het amen en uit met de pestilentie. Het spreekt vanzelf dat het graf van de overledene weldra een uitermate ge- en bezochte bedevaartoord werd. Er kwam dan ook geen einde aan de mirakelen die men op die plaats zag gebeuren. Reeds in 1014 belastte abt Eremboldus de monnik die in 1010 de verheffing van het gebeente van Bavo beschreven had met de redactie van Macarius' biografie.

Gravure Macarius voorstellende als patriarch. Hij smeekt de Hemel om bijstand voor enkele neergeknielde pestlijders. Behalve het patriarchaal kruis, geen andere symbolen. Op de achtergrond een gezicht op de Gentse vesten waarbinnen een windmolen, een kerk en het Belfort. Afbeelding ontleend aan *Kort Begryp van het wonderbaer Leven en Mirakelen van den H. Macharius Aerts-Bisschop en Patriarch van Antiochien*. Tot Ghendt, Petrus de Goesin, 1735.

Hoe dikwijls het handschrift gecopieerd werd en wat er van die boekjes perkament terechtgekomen is, weten we niet. Al evenmin in welke mate iedere copiist zijn fantasie de vrije teugel gelaten heeft en in hoeverre al die onbekend gebleven ijverige wroeters, bewust of onbewust, hun verhaal geweld aangedaan hebben. Wat van Macarius' curriculum vitae na een verloop van zo wat twee generaties terechtgekomen was, zal eeuwen lang voor een talrijke zwerm nieuwe biografen tot nuttige lering strekken.

Doch zover zijn we met ons verhaal nog niet gekomen. Laten we dus liever een achterwaarts sprongetje in de tijd maken en gaan vernemen wat er in het GROOT MACARIUSJAAR 1067 zoal plaats vond.

Op 7 mei 1067, twee dagen vóór de plechtige inwijding van de heropgerichte Sint-Baafsabdijkerk — de vorige was voorafgaandelijk gesloopt — verzamelden zich in de crypte van de kerk de bisschoppen Balduinus I van Noyon-Doornik (die het jaar daarop zal overlijden) en Lietbertus van Kamerijk; de graaf en markgraaf Boudewijn, gezegd van Rijsel (die nog hetzelfde jaar zal sterven); 's graven gemalin Adela; hun zoon Boudewijn, genaamd van Bergen (die als Boudewijn VI zijn vader zal opvolgen); de 15-jarige Franse koning Filips I. Allemaal eersteklas gezagdragers.

Na Macarius' graf geopend te hebben ging men over tot de verheffing (translation) van zijn gebeente, wat de heiligverklaring van de aartsbisschop voor gevolg had.

Processiegewijs toog het prinselijk gezelschap naar de Macariusberg (thans het kerkplein vóór het Heilig Hart te St.-Amandsberg) en de Livinusberg (?). Na de inwijding van de kerk op 9 mei werd het volk uitgenodigd op een bezoek aan de kermis (foor) waar evenveel vreemdelingen als inboorlingen in de weer waren. Die feestelijkheid was zoals u wel zult weten de oorsprong van de nog altijd zeer populaire NEGENMEIMARKT alias PAARDENMARKT. Van dat ogenblik af werd ieder jaar dat God verleende een plechtige mis gecelebreerd ter ere van de H. Macarius. Werd zijn relikwie in een kleine processie rondgedragen waarna natuurlijk flink gekermist werd. Om de 100 jaar verving men de kleine processie door een meer spectaculair bedrijf dat men jubilee noemde. Of deze plechtigheid inderdaad elk jaar '67 doorging weten we niet. Heel zeker niet in 1567 toen de stad weken aan een stuk door benden beeldstormers geterroriseerd werd.

Hoe dan ook heeft Gent in 1767 zijn schade ingehaald door het jubilee van dat jaar in geuren en kleuren en met een nooit gezien brio en luister te vieren.

Doch op die enige, onvergetelijke gebeurtenis die Gent in rep en roer

wist te brengen, komen we straks breedvoeriger terug.

Het spreekt vanzelf dat telkens de pest in de stad voet aan wal zette, het Macariusschrijn met zijn waardevolle inhoud in de kerk ter aanbidding uigesteld werd. Uiteraard zolang de epidemie niet uitgeschaakeld was. Bovendien gebeurde het niet zelden dat beide, kistje en relieken, om zo te zeggen uitgeleend werden aan die steden en dorpen die de onmiddellijke en dringendste bijstand van de heilige nodig hadden.

In 1615 verkeerde de stad Bergen in dat netelig geval. Daar had men geen handen en geen schoppen genoeg om de ontelbare slachtoffers van de ongenadige pestilentie te begraven. Ten einde raad wendden de kerkelijke en burgerlijke overheden zich tot hun Gentse collega's met het dringend verzoek Macarius naar hun stad te laten overbrengen. Het verzoek werd natuurlijk ingewilligd en, wat te verwachten was, werd met de ziekte in een minimum van tijd schoonschip gehouden. Een succes dat onze bisschop Franciscus Vander Burch verre van onbetuigd liet want wat deed hij? Hij schonk aan de Bergenaars enkele van Macarius' beenderen. Uit pure dankbaarheid jegens de milde schenkers bestelden dezen bij hun stadsgenoot Hugo de la Vigne een schitterend zilveren schrijn ofte fiertel van een onschatbare waarde.

Voortaan, zo zegden ze, zal Macarius in een hem waardig huis kunnen wonen. In juli 1616 was het juweel kant en klaar. Toch zou het huisje pas op 24 juni 1617, omringd door een keur van gemijterde en getaande hoogwaardigheidsbekleders naar Gent overgebracht worden. Zoals u weet wordt het kleinood in de crypte van de St.-Baafskerk bewaard.

Volledigheidshalve moet ik er wel aan herinneren dat het niet de eerste maal was dat gedeelten van de relikwie ten geschenke gegeven werden. Meneer pastoor van de St.-Macariuskerk te Laarne moet ontegensprekelijk bij bisschop Carolus Maes in het bovenste "schof" gelegen hebben; zo niet zou hij in 1611 geen brokstuk van een been van de heilige gekregen hebben. We moeten grif toegeven dat de bisschop wel gedaan heeft, want nog steeds wordt de reliek in genoemde kerk overvloedig vereerd. Nog steeds telt de gemeente een aan de heilige gewijd gilde. Nog steeds wordt er een Macarius-omweging talrijk bijgewoond. Tielt ontving zijn deel van de relikwie in 1634. Geraardsbergen en Oudenaarde in 1637. Ook Rozebeke moet zich tot de gelukkige bezitters van enkele kootjes of een rib van Macarius rekenen want ieder jaar zegent de pastoor van de dorpskerk de deelnemers aan de paardenomweging met de relikwieën van O.L.V. en van Macarius (3).

Een naieve maar niettemin charmante houtsnede Macarius voorstellend als aartsbisschop. Ook op deze plaat presenteert hij — dit keer in de linkerhand — een door drie nagels doorboord hart. In de andere hand houdt hij de bisschopsstaf. Hij draagt de bisschopsmijter.

Afbeelding ontleend aan *Abrégé de la vie toute miraculeuse du glorieux Saint Macaire Patriarche d'Antioche*. Par Mr. De Boussu, Mons; 1749.

Van het aan geschiedenis rijke Laerne en zijn zielherder gesproken. Voor zover we kunnen nagaan was het in 1623 dat de eerste “biografie ?” van St.-Macarius uitgegeven werd. Jan Schatteman, “pastor van S. Macarius-Kercke tot Laerne” was er de ijverige auteur van : *Het leven / van den / Heylighen Macarius / Patriarch van Antiochen / Beschermer vande Peste / Inhoudende 't ghene ter eeren van desen / H. Aertsbischop in verscheyden / plaetsen gheschiet is / Met groote nerstigheid by een / vergadert door Heer Jan Schatteman / Pastor van S. Macarius Kercke tot Laerne / Ghendt By Jan vanden Kerchove 1623.*

Van het werkje verscheen een tweede, verbeterde editie in 1641. Het is natuurlijk niet uitgesloten dat in de tijdspanne van 8 jaar andere herdrukken op de markt gebracht werden.

Schatteman verzwijgt in alle talen waar hij zijn informatie vandaan gehaald heeft. Benutte hij de biografie in 1014 op last van abt Eremboldus door een niet genoemde monnik aan een paar vellen perkament

toevertrouwd ? Veel wetenswaardigs over Macarius' avonturen, door hem vóór zijn aankomst te Gent beleefd, zal Jan uit het handschrift niet vernomen hebben want wat over die avonturen verteld werd hoort veeleer thuis in het rijk der ongebreidelde verbeelding. Zonder enige twijfel heeft hij een gretig gebruik gemaakt van de "biografie?" die in 1067 ter gelegenheid van Macarius' heiligverklaring te boek gesteld werd, zegge 55 jaar na de dood van de heilige. Hoe dan ook, in 1641 startte een ware wedloop van aan Macarius' Leven en Werken gewijde volksboekjes waaraan men wijselijk de titel gaf van Kort Begrip. O.a. verscheen er een dergelijk ding in 1735 : "*Kort Begryp van het wonderbaer Leven en Mirakelen van den H. Macharius. Aerts-Bisschop en Patriarch door Fr. Winandus A S Henrico O.L.V.B. Pastor ende Capellaen in 't Casteel van Ghendt. Ghendt Petrus de Goesin 1735.* Het kan niemand verwonderen dat het precies de kapelaan van de toenmalige St.-Macariuskerk (de nog bestaande refter van de gewezen St.-Baafsabdij) was wie Macarius' leven zo nauw aan het hart lag).

Het Kort Begryp werd in de loop van de volgende jaren zonder aanduiding van 's schrijvers naam herhaaldelijk herdrukt. In 1744 door de Weduwe van Petrus de Goesin. In 1751 door Michel de Goesin. In 1753 door de Weduwe van Michel. In 1754 door Petrus II de Goesin. In 1790 en 1794 door de Weduwe van Michel II de Goesin. Bovendien verscheen bij een van de De Goesins z.d. een *Kort Begryp van Macarius' leven dat "besonderlyck tot Gendt en andere plaetsen van Vlaenderen en Nederlant geviert wort"*. Voor een Franse uitgave van Jan Schattemans boekje zorgde Mr. de Boussu : "*Abrégé de la Vie toute miraculeuse du glorieux Saint Macaire Patriarche d'Antioche. J.B. Varret, Mons 1749.* De Boussu's drukwerkje moet een zeker succes gekend hebben want het werd ik weet niet hoe dikwijls herdrukt te Péruwelz.

Evenwel vergenoegden sommigen zich niet met het drukken en herdrukken van Korte Begrypen. In 1752 vond Pieter Jacobus Bauwens er iets beters op. Hij droeg namelijk "aen den heer N.J. Geselain, baron van Laerne; Ph. Gihot, deken en pastor tot Laerne; J.F. Liedts, onderpastor" een "Treur-Spel van den H. Macharius" op "in 9 bedryvan, in verzen, met gesanghen en ballet".

In de "naer-reden" die Bauwens de toeschouwers ten beste gaf, lezen we :

Hier hebt gy gesien hoe Macharius vrient der heeren
van in syn ionghe jeugh tot God hem kwam te keeren.
Ende hoe dat hy oock noch heel syn levenstijdt
altydt neirstigh heeft getracht naer syne saeligheyt.

Ende hoe dat hy met groot verduldigheden
veel pyn en verdriet voor den heer heeft gebeden.
En hoe hy oock veel smaet en spot heeft onderstaen
waerdoor dat hy verblijft in 's hemelsvreught is gegaen.
En wilt gy allegae hier naer syn glorieus,
wilt naer volghen den hylighen Macharius.
Ende seg voor het lest laet ons het quaet verachten.
Soo sal dan in het eynd den heere ons verwachten.
Bidt voor den genen die dit heeft geschreven
want hy is een aermen sondaer bleven.

De dag dat we niet weten wat uit te spoken gaan we ten strijde tegen
de 9 bedryven van den aermen sondaer.

Pas na de aanhechting van ons land aan Frankrijk zal, met de afschaf-
fing van de jaarlijkse processie, een eind komen aan de vloedgolf van
geschriften over Macarius en diens volbrachte wonderen. Doch zover
zijn we nog niet. Wel integendeel : we moeten zonder een ogenblik
te verliezen gaan snaren wat voor een formidabele gebeurtenis inmid-
dels de stad Gent en haar inwoners letterlijk en figuurlijk op hol deed
slaan.

ZEVENTienhonderdZEVENZestig !

U weet wat voor een heilig, betoverend, universeel, fascinerend getal
het getal ZEVEN in alle tijden, in alle contreien en in alle heidense en
andere godsdiensten geweest is : de 7 dagen van de week; de 7 armen
van de joodse kandelaar "menorah"; de 7 hoofdzonden; de 7 werken
van barmhartigheid; de 7 weeën; de 7 wereldwonderen; de 7 muziek-
noten; de 7 etages van de wonderbare toren van Babel; de 7 jaren die
Beatrijs (uit de gelijknamige sproke) met haar lief doorbracht en de
7 jaren gedurende welke zij hoereerde. Wat Gent betreft : bezat die rij-
ke stede niet haar 7 markten, 7 torens, 7 pilaren, 7 antieke en 7 nieuwe
wonderen, enz. enz. (4).

Kunt u nu begrijpen waarom de stoere Arteveldezonen, die heldhaf-
tige poorters, kost wat kost het ZEVENhonderdjarig jubilee van de ge-
liefdste van hun heiligen op een grandiose wijze wilden feesten ?

Ik zal grif toegeven dat het moment profijtelijk in hun kaarten speel-
de : waren ze op dat ogenblik geen zeer beminde onderdanen van de
zeer devote keizerin Maria Theresia ? Die — daarvan waren ze innig over-
tuigd — hun geplande onderneming op prijs zou weten te stellen. (Ten-
ware er een kinkje in het kabeltje kwam).

Niet alleen de kerkelijke en de stedelijke overheden, maar de algehele
bevolking, de ouden zowel als de jongen, de armen zowel als de rijken,
allen zouden alles in het werk stellen — en natuurlijk met de duiten

Sanctus Marcellinus.

Prachtige lithografie die uitmunt door een rijke verscheidenheid van aangewende symbolen : het patriarchaal kruis; de steen met de drie nagels; het miraculeus betraand doek dat de heilige in de linkerhand houdt; het wapenschild met 's mans initialen; het schild met de Gentse Leeuw. Op de achtergrond prijken de torens van de St.-Jacobskerk en het Belfort. Afbeelding ontleend aan *Vie de Saint Macaire archevêque d'Antioche, Patron contre la Peste et l'épidémie. Par J.J. De Smet, Gand. J.B.D. Hemelsoet. 1867.* Mag het ons verwonderen dat de lithograaf dezelfde steen gebruikte om het bidprentje te illustreren van iemand die op dezelfde dag overleed (19 MEI 1867) waarop de grote Macariusprocessie zoveel straten van de stad doortrok ? De Bibliotheek van het Museum voor Volkskunde bezit dergelijk prentje.

niet kniezerig zijn — om van het beoogde feest een nooit meegemaakt succes te maken.

Waaruit hun programma zou bestaan ? Behalve de traditionele processies zouden nu ook eens schitterende, nooit geziene ommegangen ofte calvacaden op verschillende dagen de straten van de stad met zwier doorkruisen. Ondanks het feit dat het Centraal Gezag (Wenen-Brussel) zich tegen het pretentieuze Gents ontwerp met nadruk verzette (decreet van 8 nov. 1766) — de tijden waren inderdaad van de armoedelijke categorie; sprak men ginder in Brussel niet van besparen, bezuinigen, matigen ? — hielden kerk en burgerij halsstarrig voet bij stuk, vast besloten (figuurlijk) torens te verzetten om hun “goesting” te verkrijgen. Of de heren schepenen zich zo maar onbetuigd lieten bij die aldoor maar heftiger wordende aanzoeken ? Bijlange niet want ze vonden het nodig een officiële afvaardiging naar Brussel te sturen om van de heer gouverneur de toestemming te bekomen tot het uitgaan van de zozeer gewilde

stoet; een uitstapje dat aan de stad het niet gering bedrag van 28 ponden 10 grooten kostte. "Betaelt aan M. hubert françois, burggraave van Nieulant, hoogh balliu deser stadt; M. jan Philippe, burggraave Vilain XIV; jor Pieter Emanuel Dhane de Leeuwerghem, schepenen vander keure mitsgaeders D'heer ende meester judocus Clinquet raedtpensoonaris (gemeentesecretaris) elck de somme van ses ponden derthien schellingen en vier grooten over elck vijf daegen vaccatien de dobbel daegen daer in begrepen naer Stadt Brussel maekende tsaemen de somme van sessentwintigh ponden derthien schellingen ende vier grooten ten eynde van aen syne konincklycke hooghheyt te presentere eene memorie tenderende tot intreckinge van het decreet van den 8 nov. 1766 inhoudende verbodt van voortganck met den geproposeerden ommeganck ter occasie van den sevenhondertjaerige jubilé van den H. Macharius." Het vervoer (koets) 1 pond 7 schellingen 6 grooten kostend, bedroeg het vijfdaags, dubbel tellend reisje, de som van 28 ponden 10 grooten voornoemd.

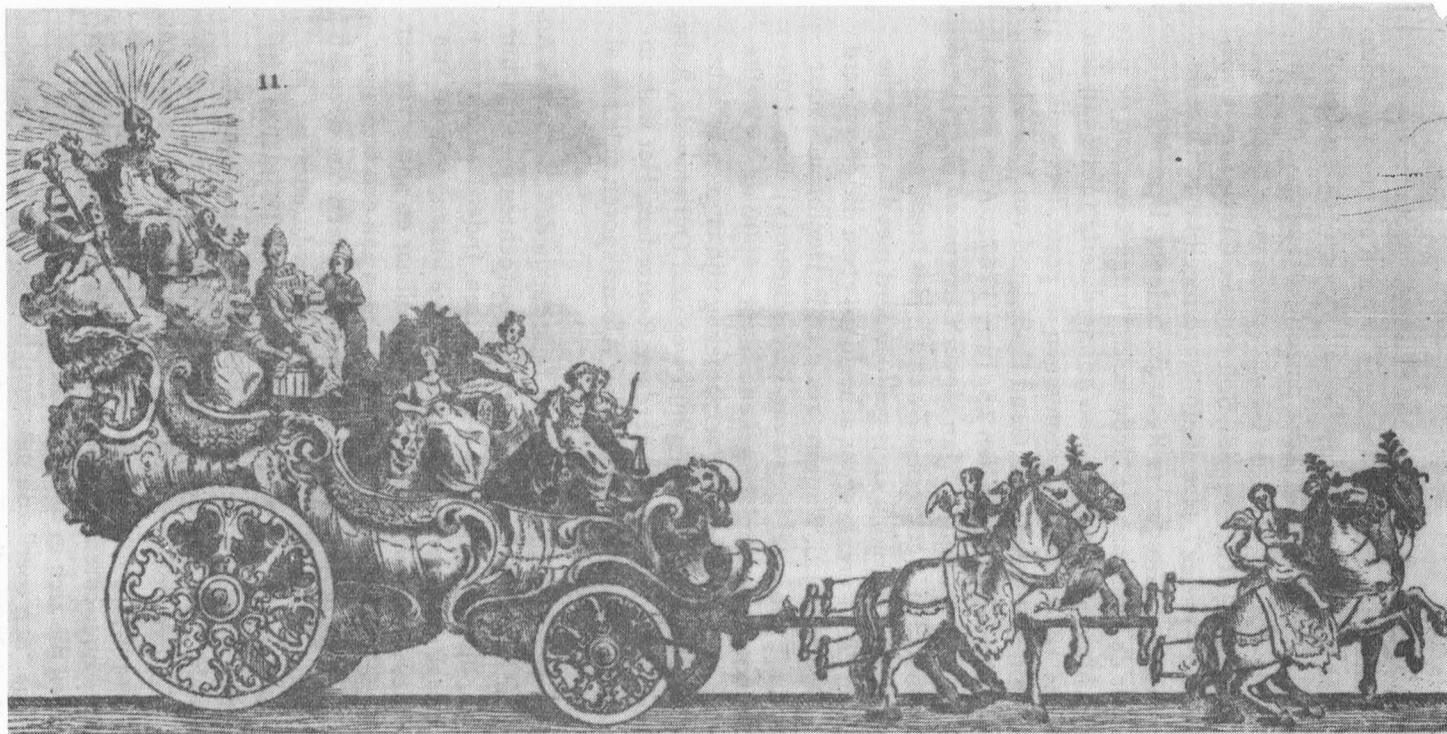
Op 9 febr. 1767 werd in de pers en door middel van een plakaat van wal gestoken met de verspreiding van de eerste aankondiging de nakende feestelijkheden betreffende. "Men maekt alhier groote toebereyd-selen om met de grootste pracht en luyster te vieren het zeven honderd-jaerig Jubilé van de Verheffinge der Reliquien van den H. Macharius door welkers voorspraeke deze stad verscheyde maelen van pestilentielle ziekten is verlost en bevryd geworden".

Zodra de data van de uitgang van de processie van devotie (zondag 31 mei en zondag 14 juni) en van de ommegangen of optogten der calvacade (maandag 1 juni, dinsdag 9 juni en maandag 15 juni) bekend waren verschenen in de pers de onvermijdelijke advertenties die om wedstrijd de schoonste en wijdste "points de vue" kwamen aanbieden.

"Een appartement te hueren op de Vrydagmerkt met logement voor 16 personen, alles nieuw ende noyt beslaepen ende eene kamer op de eerste statie met vier kruysvensters alwaer alles zal kunnen gezien worden zoo van het Vierwerck als de respective processien. Degene hiervan naeder willende geïnformeert zyn kunnen hun adresseeren aen Sr. Joannes Roelant woonende in het Serpentstraetje".

Wie nog meer confort te bieden heeft is Sr. Joseph d'Hondt wonende in het Mooreland op de Vrydagmaerkt. "... die hun ook kan gerieven van schoone nieuwe slaepinge alsmede kost ende drank gedurende dit aenstaende jubelfeest van zeshien daegen."

Mocht die gang van zaken iemands verbazing opwekken, hij had slechts te denken aan de stoeltjes-verhuring zonder dewelke onze eigentijdse processies en stoeten — ik noem ze niet bij hun naam — absoluut on-

Gravure voorstellend de "Praelwagen bespannen met zes (sic) peirden verbeeldende den H. Macarius in glorie". Een van de talrijke afbeeldingen die voorkomen in de *Beschryvinge van het: Zevenhonderdjaerig Jubilé van den heyligen Macarius, bezonderen patroon tegen de Peste, Tot Gend*, by Jan Meyer Gezwooren Stads-Drukker op d'Hoog-poorte in 't gekroond Zweird, 1767. De afbeeldingen zijn het werd van vader P. en zoon J.L. Wauters. Noteer dat Macarius inderdaad zit te tronen als bisschop en niet als patriarch.

denkbaar zijn. Met dezen verstande evenwel dat die gebeurtenissen plaats grijpen zonder dat er bedden beslapen worden en tafels gedekt. Op 4 mei verscheen het Album van de feestelijkheden : "Description du Jubilé de sept cens ans de S. Macaire patron particulier contre la peste qui sera célébré dans la Ville de Gand capitale de la Flandre ... avec le détail ultérieur des Cérémonies, Solemnités, Cavalcades, Ornaments, et des Feux d'Artifice". Het album werd tegelijkertijd aan de man gebracht te Gent, te Brugge, te Kortrijk, te Ieper, Doornik en Rijsel. Nu was het de beurt aan de Nederlandse uitgave om van de pers te komen : "Beschryvinge van het zeven honderdjaerig Jubilé van den Heyligen Macarius, bezonderen Patroon tegen de peste, Het welk geviert zal worden binnen de Stad van Gend Hoofdstad van Vlaenderen, Te beginnen met den 30. Mey tot den 15. Juny 1767... Alles verciert met kopere Plaeten. Tot Gend, By Jan Meyer Gezwooren Stads-Drukker, op d'Hoog-poorte in 't gekroond Zweird". Het boek, gebonden met leren rug, telt 84 bladzijden en is geïllustreerd met 45 etsen die de 21 "dieren" en de 24 praalwagens afbeelden; etsen die gegraveerd werden door P. Wauters, J.L. Wauters, zoon en F. Heijlbrouck naar pentekeningen van Emmanuel Pieter van Reysschoot (5). Een drukwerk dat een buitengewone oplage gekend heeft : 4500 ex. In welke bibliotheek en in welke particuliere verzameling zijn er geen terechtgekomen ? De Beschrijvingen vonden hun weg naar Oudenaarde, Aalst, Leuven, Mechelen, Middelburg, Amsterdam, Rotterdam. Het ware interessant te kunnen nagaan in hoeverre het Album sporen naliet in al die steden.

Inmiddels waren de organisatoren van de feestelijkheden, de paters Augustijnen, die wat het op de been brengen van optochten niet aan hun proefstuk waren, niet bij de pakken blijven zitten. Inderdaad dienden zij en de Magistraat meer dan een probleem op te lossen, ook dat van de openbare orde, van het verkeer, van het openbaar en ander vervoer. Iedereen was er zich van bewust : Gent zou dagen aan een stuk door massa's volk overstroomd worden. Op 11 mei verscheen o.a. deze advertentie : "Tot gerief van het publicq de Bargaen gedurende het jubel-feest van 30 mei tot ende met 15 juny daegelyks van d'eene nae d'andere stad (Gent en Brugge) zullen vertrekken. Item van Brugge nae Oostende". Enkele dagen daarop vaardigde de Magistraat een ordonantie uit die wel niet overbodig zal geweest zijn : "Willende voorkomen alle onheylen, troubelen, storingen ende voordere schaedelyke voorvallen dewelke te beduchten zouden zyn door de groote menigte van volk ende Peirden die zich in de stad zullen bevinden". moesten de straten waarlangs "den toer" zou passeren, heel de dag voor alle verkeer hermetisch gesloten zijn.

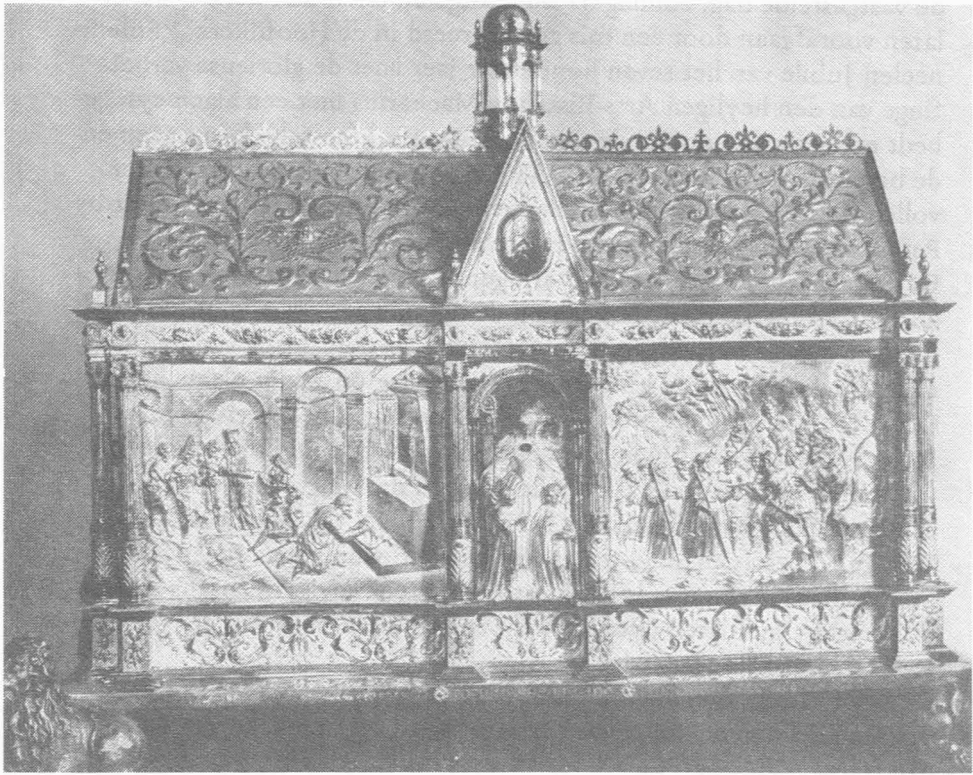
Zoals voorzien zou de eerste uitgang van de Processie van Devotie op de vastgestelde dag, zondag 31 mei, uitgaan, doch niet zonder die te laten voorafgaan door een mis gecelebreerd in de Hoofdkerk. "Solemneelen Jubilé van het seven hondertste jaer naer de glorieuse verheffinge van den heyligen Arts-Bisschop Macharius met een algemeyn gebedt ende devotie duerende seshien dagen zal feestelyck ingegaen ende begonst worden op den DERTIGSTEN dezer maendt meye met vollen AFLAET in de cathedrale kercke van Sint Baafs. Tot Gendt by Petrus de Goesin Drucker van Haere Mejesteyt".

De gouverneur, Karel van Lotharingen (Charles de Lorraine) en zijn zuster Caroline namen, gezeten op de tribune geplaatst voor het Stadhuis, de processie in ogeschouw. Ook de eerste uitgang van de Cavalcade kon zonder enige hindernis of tegenslag op 1 juni plaats hebben. Ook deze plechtigheid werd door Karel en Caroline bijgewoond. Doch nauwelijks was men op adem gekomen of een onheilsbode zou uit Wenen het ontstellend bericht brengen dat Maria Theresia plots ernstig ziek geworden was. De brief, op 23 mei verzonden luidde : "Haere Keyzerlyke Majesteyt heeft den verleden nacht eenen gebroken slaep gehad : de kortse is tot hiertoe niet zeer hevig, nochtans zijn de poxkens by menigten uytgekomen; ze zyn klein maer het aengezicht is er teenemael van overdekt".

De brief van 27 mei die op 8 juni bekend gemaakt werd gaf maar al te zeer blijk van de "uyterste verslagenheyd ter oorzaeke van de ziekte van Haere Majesteyt".

Die verslagenheid kreeg enkele uren daarna de gedaante van een catastrofe; namelijk toen het bericht binnen kwam dat de schoondochter van Maria Theresia, Maria Josepha Walburgis Felicitas (1730-3-1739), echtgenote van keizer Jozef II, in de leeftijd van 28 jaar ten gevolge van de "poxkens" overleden was.

Stante pede werden bij ordonnantie 1° alle feestelijkheden voor onbepaalde tijd opgeschort; "De Weth der Stad Gend verbied wel expreselyk tot naedere ordonnantie alle publique vreugdefeesten, kavalcaden van Triumphe, Ballen, Comedien, Publicque Concerten en Schutingen (ter reserve van de gefixeerde Processien van Devotie)", 2° werden èn door de Magistraat èn door de Staten van Vlaanderen zielmissen en solemnele missen opgedragen, de eerste ter intentie van de overledene, de andere ter genezing van de Keizerin. Tevens werden er processies gehouden waarbij natuurlijk St.-Macarius betrokken werd. "Vermits de ondervindinge leert dat door dusdanige ziekten (poxkens) vele menschen uyt de weireld worden gerukt ... Dezen naermiddag zal in onze Kathedrale Kerke geschieden eene Solemne Processie in dewelke

Het *zilveren relikschrijn* van S.- M. (68,5 cm x 84 cm x 38,5 cm) in 1616 vervaardigd door Hugo de la Vigne uit Bergen, Zijn signatuur komt driemaal op het schrijn voor; zijn meesterteken is minstens veertien keren op verschillende plaatsen aangebracht. Op de afbeelding links ziet men een zieke die op het punt staat het miraculeus betraand doek te kussen. Op de voorgrond herkent men S.- M. die iets (brood ?) uitdeelt aan de zieken. De afbeelding rechts toont ons hoe de heilige gevangen genomen wordt. Op de achtergrond is het brandend Mechelen voorgesteld. Op een teken van de wonderdoener zal het vuur prompt bedwongen worden. Ook de andere gevel van het schrijn verhaalt ons gedenkwaardige episodes uit Macarius' leven. Hoe hij het leven redt van een door een bende bedreigde man. Hoe zijn lijk uitgestrekt op een baar weggedragen wordt. De lijkstoet wordt gevolgd door een kar waarmee men lijken ophaalt. Op de achtergrond ziet men hoe de deuren van de kerk te Kamerijk dank zij zijn gebeden op een wonderbare wijze geopend worden. In een van de zijgevels kijken we op de heilige die in een van zijn handen het met drie nagels doorboord hart presenteert. Onderaan is het wapenschild van bisschop Franciscus Vander Burch aangebracht (7). Lang prijkte het schrijn in de S.- M.- kapel; thans is het tentoongesteld in de crypte van de St.- Baafskathedraal. (Met de toestemming van de auteur overgenomen uit R. Van de Wielle, *De Sint-Baafskathedraal te Gent*).

zullen gedraegen worden de Reliquien van den H. Macharius bezondere Patroon tegen de contagiouse Ziekten. Ook zal in onze Katholieke Kerken ten 11 uren gesongen worden eene sol. misse van den H. Macharius”.

De processie trok langs de voornaamste straten van de binnenstad; de schepenen van beide banken namen er deel aan.

De gezondheidstoestand van de Keizerin moet vlug verbeterd zijn want reeds op 21 juni droeg men in de hoofdkerk een solemnele mis op om “den Almogenden te bedanken over de gelukkige ende gewenschte hersteltenisse van Haere Mejesteyt”.

Terwijl het Te Deum gezongen werd luidden de Triumfklokken, speelde de beiaard en werden salvo's kanonschoten afgevuurd vanop de stadswallen. Voor de tweede maal werd een ordonnantie uitgevaardigd betreffende het verkeersverbod tijdens de aangekondigde ommegangen : “.. zoo word aen een ider verboden te ryden met peirden, chaisen, koetsen, karren ofte wagens respectivelyk op den 24 ende 30 deser loopende maend van ten 10 uren 's morgens tot te 8 uren 's avonds”. Meteen weten we op welke dagen de processie (2de uitgang) en de cavalcade (2de uitgang) uitgegaan zijn. “Gisteren naer middag is geschied de Processie van Triumphe dewelke veel treffelijker en luysterrijker geweest is als de eerste reyse..” Waaruit die treffelijkheid en die luister bestaan hebben heeft men vergeten te verduidelijken.

Einde goed, alles goed. De zware onkosten door autoriteiten en burgers gedaan waren niet nutteloos geweest en de moeite door honderden verricht werd uiteindelijk toch beloond.

Vrijwel een hele generatie Gentenaars hebben nog jaren lang nagekaart over wat de stad in de zomer van het jaar 67 aan emoties en vreugden beleefd had. Wat meer is, zat men steeds gereed om met nieuwe jubilé's voor de dag te komen. Dat gebeurde met name in 1785 toen onvermoeibare Macariusvereerders zich herinnerden dat in 't jaar 1634 “Godt Gend had gestraft met een zwaere Peste” (wat had die goede stede mispikkeld?) en dat de plaag het volgende jaar met brio bezworen werd dank zij de interventie van de heilige. De nieuwe jubilé zou ook door middel van een “Kort Begryp” aangekondigd worden. “Kort begryp van den honderd vyftig jaerigen Jubilé Den welken met groote plechtigheid zal geviert worden in de Parochiale Kerke van het Kasteel van Gend (de refter van de St.-Baafsabdij die die functie zal uitoefenen tot 1880), Op den vierden Zondag van Augusty van dezen loopenden Jaere 1785, ter gedachtenisse dat in het jaer 1635 door de voorspraeke van den H. Macharius Ards-Bisschop ende Patriarch van Antiochien, de Stad van Gend ende de omliglinge Plaetsen verlost zyn geweest van de woedende Peste welke Jubel-Feeste met alle haere omstandigheden in dit

Kort Begryp zal worden uytgedrukt, om de Godvruchtigheyt tot den H. Macharius in de Gemoederen van een ider te vernieuwen. Tot Gend, by de Wed. van Michel de Goesin recht over den ouden Raed”.

Zolang het jaar 1867 niet in het verschiet opkwam zou het Macariusfenomeen zich een beperkte rustpoos gunnen. Tot in 1861 J. Hulpiau met het oog op de nakende Jubilé een “Leven en Mirakelen v.d. H. M.” liet verschijnen bij de Gentse drukker Ad. Rousseau.

In 1865 volgde Josse Hillegeer Hulpiau's voorbeeld met het laten drukken van een “Leven van d.H.M.” Drukkerij van J. & M. Vander Schelden.

Nog dichter bij de brand, dus in 1867, zorgde F. Mage voor de verspreiding van “Het Boekje v.d.H.M. Verhaal van zijn Leven”. Voor Franssprekend Gent en omgeving schreef J.J. De Smet een “Vie de Saint Macaire, archévêque d'Antiochie”. Drukker : J.B.D. Hemelsoet.

Dat in 1867 de 800ste verjaring van de verheffing van de bisschop met opvallend minder praal en pracht plaats greep was vanzelfsprekend vooral als men bedenkt dat de stad pas een crisistijd achter de rug had veroorzaakt door een hongersnood en choleraepidemieën. Wat zeggen wil dat men zowel de private als de openbare geldmiddelen liever voor meer nuttige doeleinden wenste aan te wenden. Wat dan weer niet zeggen wil dat men Macarius schoonmoederlijk zou behandelen.

Kortom, kijklustig Gent zou wel op een processie, weliswaar een “grootte”, maar geen “optogt der calvacade”, zelfs geen kleine, getrakteerd worden. Men begon – het voorbeeld van 1767 indachtig – met het op

Het “driemastig schip” was bekostigd door de “liberaele jonste der Neringe van de Vrye Schippers. Dit uytnemende Vaertuyg, nieuw gebouwd, prachtelyk vercierd met alle voordere toebehoorten noodig tot de uytredinge van een Zeeschip, is boven dien bemand met eene Bende Matroozen zeer behendiglyk gekleed, doende verscheyde oeffeningen afhankelyk van het besturen der schepen”. Ook de vier “waggelschuyten” die het schip vergezelden waren geschenken van de Nering. Het schip, een getrouwe nabootsing van een Hollands model (inklus het Hollands wapenschild dat naderhand overlapt werd door de Oostenrijkse dubbele adelaar) werd vervaardigd door Jan Frans de Landtheere op de werven van Baasrode. Met wat goede wil is het mogelijk de sporen van het overlapte schild te bekennen; duidelijk zijn het wapenschild van Vlaanderen (links) en het wapenschild van Gent (rechts) die door twee figuurtjes gedragen worden. Een waachtig kunstwerk waarvan een conservator van het Amsterdams Museum voor Scheepsmodellen ervoor uitkwam dat de gebeeldhouwde spiegel (achterstevan) van het schip in zijn aard het schoonste specimen was dat men ergens kon aantreffen. Even lovend in zijn oordeel was de Noor Thor Heyerdahl die in 1947 met zijn vlot vervaardigd van Balsahout, de Kon-Tiki, van Peru naar Polynesië voer en in 1970 met zijn papyrusboot RA II van Marokko naar het Caribisch eiland Barbados. (8) Foto E. Claerhout.

de markt brengen van een "Programma der Algemeene Processie en der Godsdienstige Plechtigheden die zullen gevierd worden te Gent in de Hoofdkerke van den H. Bavo van den Donderdag 16 mei tot den Zondag 26 mei 1867 ter gelegenheid van de achthonderdjarige jubelfeest van den H. Macarius. Gent, J. & H. Vanderschelden, Onderstraat 26". Natuurlijk kreeg het Programma een Frans broertje: "Programme de la Procession générale ...à l'occasion du jubilé de S.M".

Bovendien verspreidde de pers hetzelfde programma dat wat de volledigheid betreft niet hoefde onder te doen voor het programma-boek. In feite hadden er 10 processies plaats: 9 parochiale en 1 algemene. Deze laatste ging uit op 19 mei en volgde de volgende "toer": Exercitieplein (thans ingenomen door het slachthuis), Kasteelstraat (thans Jan van Gentstraat), Kasteelbrug, Dampoortstraat, Steendam, Vlasmarkt, St.- Jacobsnieuwstraat, K.Karelstraat, Arteveldeplein, Statiestraat (thans Stationstraat), Marcellisbrugge, Lammerstraat (thans Lamstraat), Korte Dagsteeg, Koestraat, Kalandenbergh, Kruisstraat, St.- Baafskerk.

Iets buitenissigs die 9 parochiale processies die van 16 tot 25 mei, met uitzondering van de 19de.

"Gedurende de 9daagsche plechtigheid zal iedere parochie van de stad zich beurtelings in processie naar de hoofdkerk begeven ten einde er tegenwoordig te zijn in eene misse die gezongen zal worden voor de reliquiasse van St.- Macarius en eene gift aan te bieden bestemd tot de versiering van de kapel (6) waar de reliquien rusten". Een standbeeld van de heilige in hout schonk St.- Baafs; een koperen verguld kruisbeeld St.- Michiels; een in zijde geborduurd antependium St. Niklaas en St.- Jacobs; een koperen lichtkroon St.- Martinus; 4 kandelars St.- Pieters en St.- Stephanus; een ijzeren kroonkandelaar H. Kerst. St.- Jan Baptist en St.- Anna schijnen minder milddadig geweest te zijn.

Waren er 9 parochiale processies in de weer, evenveel muziekkorpsen begeleidden in de grote processie de talrijke genootschappen, broederschappen, beschermersschappen, zangverenigingen, congregaties, werken, deputaties, scholen, instituten, gestichten, kerkraden en geestelijken. Bovendien hadden 6 bisschoppen eraan gehouden deel te nemen aan de optocht. Behalve Mgr. Bracq, de bisschop van Gent, die van Brugge, Namen, Luik, Doornik en Hebron (Palestina). Zelfs de kardinaal-aartsbisschop van Mechelen, Mgr. Sterckx, en Mgr. Oreglia di San Stephano, de nuntius van de Paus, waren naar Gent afgezakt om er Macarius te komen begroeten.

Het welsprekendste bewijs dat de processie een op alle gebied volkomen meevaller geweest was, leverde J. & H. Vander Schelden met de uitgave van de "Souvenir de la Procession et des Solemnités religieuses qui ont eu lieu à Gand en 1867 à l'occasion du Jubilé huit fois séculaires de Saint Macaire patron de la ville de Gand". Het is mij niet bekend of de uitgever ook een Nederlandse editie heeft laten verschijnen. Dit kan ik u verzekeren : in tegenstelling met het album van 1767 is dat van 1867 totaal onvindbaar geworden.

Mocht ik mijn verhaal met een epiloog willen afronden, dan zou ik diepzinnig gaan prakkizeren over wat in 1967 NIET gebeurd is. Ik zal me wel wachten zulks te doen en er alleen maar akte van nemen dat de "negenhondertjaerigen Jubilé van den H. Macarius" de eeuw is ingetreden zonder dat er een haantje over gekraaid heeft.

M. VAN WESEMAEL

NOTEN

1. Op zijn zachtst uitgedrukt was er met de aardrijkskundige kennis van de eerste biograaf van S.- M. — en zijn talrijke afschrijvers — iets aan de hand. Van de 19 steden en stadjes die Antiochië heetten, was er inderdaad één die een belangrijke rol gespeeld heeft in de geschiedenis (Kruistochten !) : het Antiochië waar S.- M. zijn jeugd zou doorgebracht hebben. De biograaf in kwestie plaats die beroemde stad in Armenië. Helaas, die landstreek moest het stellen zonder Antiochië. De waarheid is dat het Antiochië van onze biograaf gelegen was in een streek die tegenwoordig Syrië heet. Van die eertijds bloeiende stad is niets anders overgebleven dan een onooglijk landelijk stadje, Antakya, dat tegenwoordig behoort aan Turkije en gelegen is op een boogscheut van Syrië. Geen wonder dat Pirenne van mening is dat Macarius' biograaf "mérite fort peu de confiance" erop wijzend dat een autoriteit als Holder-Egger (Die Heiligengeschichte des S. Bavoklosters) op zijn beurt het verhaal met nadruk verwerp (reis van Antiochië naar West-Europa).
2. Tafereel afgebeeld op de zilveren fiertel van S.- M.
3. R. van der Linden, Bedevaartvaantjes in Oost-Vlaanderen, Gent, 1965
4. Justus Billet, Het Politije Boeck
5. E. P. van Reysschoot (1713-1772). Zie van hem de gewelfschilderingen in de refter van de St.- Pietersabdij.
6. Deze (zij) kapel, derde in de linkerzijbeuk van de kerk, in A. Goetgebuer het nr. 38 dragend; in J. De Keyzer het nr. 3; in E. Dhanens het nr. XXV; in R. van de Wiele het nr. 22, werd in 1867 versierd in neo-gotische stijl door baron J. B. Béthune. Boven het altaar bevindt zich de opengewerkte kast bestemd om het zilveren schrijn te bergen dat momenteel in de crypte tentoongesteld wordt. Tegenover het altaar, geplaatst boven een biechtstoel prijkt het schilderij (297 cm x 222 cm) van Gaspar de Crayer. Het stelt S.- M. voor die de goddelijke genade afsmeeft ten bate van de Gentse pestlijders. Ook het door de St.- Baafsparochie geschonken houten beeld van de heilige, gesneden door Leon Blanchaert, heeft hier

een plaats gevonden. Het glasraam, ontworpen door Béthune, behandelt 6 tafereelen uit Macarius' legende : hij doopt; hij wordt op de grond gekruisigd met de bekende steen op de borst; hij geneest een koningin; hij predikt; hij deelt de H. Communie uit; hij sterft.

7. Zie St.-Baafskathedraal, Gent. Door Dr. E. Dhanens. Gent, 1965

8. Informatie mij verstrekt door de heer A. Van den Kerkhove, conservator van het Bijlokemuseum.

BIBLIOGRAFIE

Prof. Dr. F. De Smidt & Dr. E. Dhanens, De Sint-Baafskathedraal te Gent, Tielt-Amsterdam, 1980

Dr. E. Dhanens, Sint-Baafskathedraal Gent, Gent, 1965

Beschryvinge v.h. 700 jaerig Jubilé v.d. H.M., Gent, J. Meyer, 1767

Solemneelen Jubilé v.h. Sevenhondertste Jaer v.d. H.M., Ghendt, P. de Goesin 1767

A. Goetghebuer, L'Eglise Cathédrale de Saint Bavon à Gand, Gand, 1893

Kan. J. De Keyzer, Geïllustreerde Gids der Sint-Baafskathedraal, Gent, 1948

R. Van de Wiel, De Sint-Baafskathedraal te Gent, z.p.z.d.

E. Monsieur. Les Moines et les Saints de Gand, Bruxelles, 1907

Augustijnenklooster te Gent

A. van Werveke, De Sint-Machariusprocessie te Gent, Het Laatste Nieuws, 2/12/1929

Gazette van Gent

VRAAG EN ANTWOORD

Medelid LEKENS Gilbert - Spechtstraat 23 - 9070 Wachtebeke richt de volgende vraag :

Kan iemand mij in staat stellen het boek : "HET GEHEIM LEGER VECHT" geschreven door Hulp-O/Lt DE VUYST - Uitgeverij FIAT - Gent 1945 - te raadplegen of eventueel aan te kopen. Dit boek interesseert mij bijzonder omdat daarin sprake is over de gevechten te Mariakerke tijdens de Septemberdagen 1944.

HISTORISCHE ONDERWIJSCOLLECTIE

Het "Centrum voor de Studie van de Historische Pedagogiek" (Directeur : Prof. Dr. K. De Clerck), verbonden aan de R.U.G. en gevestigd aan de Baertsoenkaai 3 te Gent, spant zich sinds geruime tijd in om een HISTORISCHE ONDERWIJSCOLLECTIE aan te leggen, met de bedoeling te komen tot een permanente tentoonstelling.

Iedereen heeft ooit met de school te maken gehad : de kleuterschool, de lagere school, de middelbare school, de technische school, de beroepsschool, de school voor hoger onderwijs of de universiteit.

In de loop der jaren hebben al die scholen sterke veranderingen ondergaan. Het meubilair, het didactisch materiaal, de leerboeken, de schriften, enz. zijn geleidelijk geëvolueerd. Men kan er o.m. uit afleiden wat in het verleden allemaal is geprobeerd om het onderwijs beter en effectiever te maken.

Hetgeen tot nog toe te Gent in de HISTORISCHE ONDERWIJSCOLLECTIE is bijeengebracht, heeft niet enkel tot doel visuele informatie te verschaffen aan studenten van normaalscholen en pedagogische faculteiten, maar wil ook ten dienste staan van belangstellenden in de ruimste zin. Het zal mettertijd gelegenheid bieden tot het bestuderen van oude onderwijssystemen en het vergelijken van opvoedkundige denkbeelden uit heden en verleden.

Inmiddels poogt het "Centrum voor de Studie van de Historische Pedagogiek" de verzameling voortdurend uit te breiden door middel van aankopen en het aanvaarden van schenkingen. Wie ertoe wil bijdragen aldus een stuk cultuuro goed te behouden en te bewaren, kan zich schriftelijk (via Baertsoenkaai 3, 9000 Gent) of telefonisch (via 091/24.02.24) in verbinding stellen met Prof. Dr. K. De Clerck.

DE BRAEMPOORT EN DE WATERMOLEN

Oorspronkelijk telde de stad Gent vier poorten : de Ketelpoort, de Braempoort, de Sint-Jorispoort en de Torrepoort. Door uitbreiding van het grondgebied van de stad werden deze buitenpoorten nu binnenpoorten.

De Braempoort was gelegen op de Schelde aan de Brabantdam. Er werd een watermolen gebouwd in het midden van de 13de eeuw. Een groot wiel bracht vier molens in werking : een "roghhemeulen, een Hoeckmeulen, een Mautmeulen en de Waeline". De molen werd door het stadsbestuur verpacht. We beschikken over een akwarel van Wijnants, die ons een beeld geeft van de molen omstreeks 1820. In 1881 als de molen zal worden afgebroken was de toestand nog zoals in 1820.

Het verhuren van de watermolen was een belangrijke ontvangst voor de stad Gent. In 1349 bedroeg het huurgeld 12 48 pond; in het midden van de 18° eeuw werd de molen verpacht voor 3000 florijnen. In het begin van de 19° eeuw bedroeg de pacht nog 4000 frank, maar daarna zal de belangstelling voor het pachten van de molen sterk verminderen. In 1870 werd de molen voor de geringe som van 100 frank verhuurd. In 1874 houdt de bedrijvigheid van de watermolen op.

Van de Watermolenbrug tot aan de Nieuwbrug aan de Keizer Karelstraat lag de Reep. Er lag geen brug aan het Geeraard Duivelsteen, maar

de Wijngaardbrug bestond wel. Trouwens de Limburgstraat en de Vlaanderenstraat bestonden nog niet. Sommige huizen in de beide straten dragen een jaartal van hun bouwjaar. Langs de overzijde lag de Nederscheldestraat, waarvan thans nog een kort stukje overblijft (aan de Brabantdam) en waarvan de benaming herinnert aan de Nederschelde, die daar vloeide. De illustratie toont ons de Watermolenbrug, de Watermolen en een huizenrij in de Nederscheldestraat. In het huis met trapgevel en drie ramen woonde de drukker Camille Veyt. In deze drukkerij werd "L'Echo des Flandres" uitgegeven, ook vanaf 1858 De Broedermin, alsook Het Zondagblad, Het Vlaamsch Verbond en de Leeskamer.

De watermolen werd afgebroken in 1881. Een deel van de Reep zal overwelfd worden in 1885 (het huidige Fr. Laurentplein). Na de tweede wereldoorlog zal ook het overige deel van de Reep worden gedempt; enkel een klein stukje aan het Geeraard Duivelsteen bleef over.

M. LIEVENS

(Naar Prosper Claeys "Gand pendant la période hollandaise" Reproductions par Armand Heins).

LODEWIJK LIEVEVROUW

Al de lezers kennen wel het Gents Woordenboek en de naam van de schrijver Lodewijk Lievrouw.

Lodewijk Lievrouw werd geboren te Gent op 2 april 1862. Hij bezocht de stadsschool in de Sassepoortstraat (thans Bevelandstraat), daarna het Atheneum. In 1882 werd hij bediende op het stadhuis te Gent. Van jongs af aan betuigde hij een warme belangstelling voor het toneel; hij werkte mede aan de toneelafdeling van De Vrijheidsliefde en van het Van Crombrugghegenootschap. Tevens was hij lid van de Zetternamskring, een Vlaams liberale vereniging en schreef toneelrecensies in De Stad Gent en in de Journal de Gand. Bij de vaststelling dat meestal vreemde toneelstukken in vertaling werden opgevoerd, zette hij zich zelf aan het schrijven. Zo schreef hij een groot aantal blijspelen, drama's, zangspelen. Zijn voornaamste werk is vermoedelijk De Witte Kaproenen, dat hij schreef samen met zijn vriend Gustaaf Dhondt en op muziek gezet door Oscar Roels. Dit stuk werd opgevoerd bij de opening van de Nieuwe Nederlandse Schouwburg in 1899 en het stuk kende 24 opvoeringen. Voorzeker een succes.

Lievrouw betreurde, dat er geen opleiding bestond voor acteur. Hij stichtte de Maatschappij tot Aanmoediging van de Vlaamsche Tooneelspeelkunst, waaraan een toneelschool was verbonden. Dit gebeurde in 1911. Dr. Oscar De Gruyter was secretaris-beheerder van de

nieuwe school. Lievevrouw bleef 25 jaar lang secretaris van de maatschappij en 31 jaar bibliothecaris van de toneelschool.

De belangstelling van Lievevrouw ging ook uit naar de volkskunde en in het bijzonder naar de Gentse taal. Dit werd zijn levenswerk. Dag aan dag besteedde hij al zijn tijd aan onderzoekswerk; persoonlijk zagen we hem regelmatig in de universiteitsbibliotheek. Hij verzamelde meer dan 60.000 steekkaarten. Op een vraag van de Koninklijke Vlaamse Academie naar een Gents Idioticon zond hij zijn werk in, dat bekroond werd in 1911. Maar de uitgave zou nog lang op zich laten wachten. Pas in 1949 werd het werk in tien deeltjes gepubliceerd. Lievevrouw had nog het geluk een deel van zijn prachtig werk in druk te zien verschijnen. L. Lievevrouw overleed te Gent op 8 oktober 1951; hij was 89 jaar oud.

M.S.

(Naar een artikel L. Lievevrouw door Fr. De Coster in Oostvlaamse Zanten 1952).

AANVULLENDE LEDENLIJST

1761. Coppejans D. Krijgslaan 188 9000 Gent
1762. Simoens L. Kon. Leopold II laan 75 J-B II 9000 Gent
1763. Engels R. Dr Van Bockstaelestraat I 9218 Ledeberg
1764. De Breuck J. Roskamstraat 9 9000 Gent
1765. Joos P. Visserij 100 9000 Gent
1766. Mw De Winne M.-Th. Neermeerskaai 50 9000 Gent
1767. Van den Berghe G. E 3 plein 202 9218 Ledeberg
1768. Mw Van Hansberghe A. Proeftuinstraat 86 9000 Gent
1769. Bourgeois Egmontstraat 25 9000 Gent
1770. De Meester W. Wellinckstraat 60 9000 Gent
1771. Grandsire A. Kikvorsstraat 35 9000 Gent
1772. De Bodt M. Land van Waaslaan 76 9110 Sint-Amandsberg
1773. Stedelijk Openbare Bibliotheek Kouter 31 9000 Gent
1774. Van Goethem A. Domaine de Brameschhof 15 Kehlen (Groot-hertogdom)
1775. De Rudder R. Luchthavenlaan 3 9820 Sint-Denijs-Westrem
1776. Schmitt J. Weidelaan 28 9230 Melle
1777. Mw Modde - Van Coppenolle Muinklaan 25 9000 Gent
1778. De Vos R. Kasselrijlaan 15 9800 Deinze
1779. Machiels B. Nijverheidstraat 95 9110 Sint-Amandsberg
1780. Debeuckelaere W. Visserij 34 9000 Gent
1781. Dewulf R. Oude Zak 13 8000 Brugge
1782. Van Elslande R. Kettingstraat 82 9000 Gent
1783. Daem R. Veldstraat 14 9910 Mariakerke
1784. Plaetsier St. Kleine Vismarkt II 9000 Gent
1785. Lodrigo G. Spinmolenplein 66 9000 Gent
1786. Labis H. Smidsestraat 119 9000 Gent
1787. Schoreels E. Leon De Loofstraat 8 9219 Gentbrugge
1788. Steyaert Avenue Baron Scutin 26 1410 Waterloo
1789. Mw Cruyt-Hoorens M.H. Droogte 137-Wippelgem 9050 Evergem
1790. Maes A. Prof. Paul Fredericqstraat 40 9000 Gent
1791. Laureys A. Winkelstraat 27 9030 Wondelgem
1792. Kerrinckx R. Druifstraat 13 9000 Gent
1793. Bonte S. Raketstraat 20 9000 Gent
1794. Mertens G. Kerkstraat 107 9218 Ledeberg
1795. Wuyts J. Hoge Heirweg 61 9820 Sint-Denijs-Westrem
1796. Muylaert B. Krijgslaan 148 9000 Gent
1797. Cattoir J. Kasteelwegel 20 9110 Sint-Amandsberg
1798. Van Wassenhove R. Speystraat 3 9910 Mariakerke